Міністерство освіти і науки України
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

АДВОКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ МОЛОДІ

здобувачки IV року навчання
групи САб-1-22-4.0д
ОПП Соціальна адвокація
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 231 Соціальна робота
Гедзь Дарії Володимирівни

Науковий керівник:
Жуков Віктор Іванович кандидат
педагогічних наук, доцент

Київ – 2026

АНОТАЦІЯ

Гедзь Д.В. Адвокаційні стратегії забезпечення прав молоді. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Бакалаврська робота за спеціальністю 231 Соціальна робота за освітньою програмою 231.00.04 «Соціальна адвокація», Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Київ, 2026.

Бакалаврська робота присвячена дослідженню адвокаційних стратегій забезпечення прав молоді в сучасних умовах. У роботі розглянуто теоретико-правові засади адвокації, визначено її сутність, принципи, інструменти та значення у сфері захисту прав молодого покоління. Особливу увагу приділено аналізу правового статусу молоді, гарантіям реалізації її прав, а також ролі неурядових організацій у захисті прав та законних інтересів молоді.

У дослідженні проаналізовано діяльність неурядових організацій як важливих суб’єктів громадянського суспільства, що здійснюють правозахисну, освітню, адвокаційну, моніторингову та мобілізаційну діяльність. Визначено, що ефективні адвокаційні стратегії сприяють не лише захисту прав молоді, а й активному залученню молодих людей до процесів ухвалення рішень, розвитку громадянської активності та формуванню демократичної культури.

У роботі встановлено, що адвокаційна діяльність неурядових організацій має важливе значення для вдосконалення державної та регіональної молодіжної політики. Окреслено основні проблеми реалізації адвокаційних кампаній, зокрема недостатню інституційну підтримку, обмеженість ресурсів, нерівний доступ молоді до соціальних, освітніх і трудових можливостей. За результатами дослідження запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності адвокаційних стратегій у сфері забезпечення прав молоді.

***Ключові слова**: адвокація; адвокаційні стратегії; права молоді; неурядові організації; соціальна робота; соціальна адвокація; молодіжна політика.*

ABSTRACT

Gedz, D.V. Advocacy strategies for safeguarding the rights of young people. – Qualifying research paper in manuscript form.

Bachelor's thesis in the specialisation 231 Social Work under the educational programme 231.00.04 "Social Advocacy". – Faculty of Psychology, Social Work and Special Education, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University. Kyiv, 2025.

The bachelor's thesis is devoted to the study of advocacy strategies for safeguarding the rights of young people in modern conditions. The paper examines the theoretical and legal foundations of advocacy, defines its essence, principles, tools and significance in the field of protecting the rights of the younger generation. Particular attention is paid to the analysis of the legal status of young people, guarantees for the realisation of their rights, and the role of non-governmental organisations in protecting the rights and legitimate interests of youth. The study analyses the activities of non-governmental organisations as important actors of civil society that carry out human rights, educational, advocacy, monitoring and mobilisation activities. It is determined that effective advocacy strategies contribute not only to the protection of youth rights, but also to the active involvement of young people in decision-making processes, the development of civic engagement and the formation of democratic culture.

The paper establishes that the advocacy activities of non-governmental organisations are important for improving state and regional youth policy. The main problems in the implementation of advocacy campaigns are outlined, including insufficient institutional support, limited resources, and unequal access of young people to social, educational and employment opportunities. Based on the results of the study, recommendations are proposed to improve the effectiveness of advocacy strategies in the field of safeguarding youth rights.

***Keywords**: advocacy; advocacy strategies; youth rights; non-governmental organisations; social work; social advocacy; youth policy.*

ЗМІСТ

ВСТУП 5

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДВОКАЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ МОЛОДІ 7

1.1. Поняття та сутність адвокації: підходи, принципи та інструменти 7

1.2. Правовий статус молоді та гарантії забезпечення її прав 14

1.3. Роль та функції неурядових організацій у захисті прав молоді 22

Висновки до першого розділу 31

РОЗДІЛ 2. АДВОКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ НУО У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ МОЛОДІ 35

2.1. Огляд діяльності обраної НУО та її адвокаційних пріоритеті 35

2.2. Аналіз стратегій адвокаційних кампаній та програм НУО 42

2.3. Рекомендації щодо підвищення ефективності адвокаційних стратегій НУО 47

Висновки до другого розділу 54

ВИСНОВКИ 58

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 61

ДОДАТКИ 67

ВСТУП

Проблеми реалізації прав молоді у сучасному суспільстві набувають особливої актуальності у зв’язку зі швидкими соціально-економічними змінами, трансформаціями системи освіти, працевлаштування та соціального захисту. Молодь є однією з найбільш динамічних і соціально вразливих груп населення, для якої забезпечення прав, доступу до ресурсів та активної участі у громадському житті є ключовим чинником особистісного розвитку та інтеграції у суспільство.

Неурядові організації (НУО) відіграють важливу роль у захисті прав молоді та розвитку молодіжної політики. Завдяки гнучкості, можливості швидко реагувати на потреби цільових груп і поєднувати ресурси державних та міжнародних партнерів, НУО виступають ефективним інструментом адвокації, здатним впливати на державні та регіональні програми підтримки молоді. Адвокаційні стратегії НУО дозволяють не лише захищати права молоді, а й формувати механізми її участі у процесах ухвалення рішень, сприяти розвитку громадянської активності та соціальної відповідальності.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю системного підходу до адвокації, що передбачає поєднання аналітичної роботи, освітніх програм, громадських кампаній та партнерських проєктів для забезпечення реального впливу на молодіжну політику та практичну реалізацію прав молоді. Цей аспект набуває особливого значення в умовах соціальних і політичних криз, а також воєнного стану, коли забезпечення базових прав молоді та доступу до ресурсів потребує адаптованих стратегій і оперативних рішень.

Метою дослідження є теоретичне та практичне вивчення адвокаційних стратегій НУО у сфері забезпечення прав молоді та визначення ключових інструментів, які забезпечують ефективність їх діяльності.

Об’єктом дослідження є адвокаційна діяльність неурядових організацій у сфері забезпечення прав молоді в Україні.

Предметом дослідження виступають механізми, інструменти та стратегії адвокації, що застосовуються неурядовими організаціями для захисту прав молоді.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретико-правові засади адвокації та особливості забезпечення прав молоді;
2. Охарактеризувати роль і місце неурядових організацій у системі захисту прав молоді;
3. Визначити стратегії адвокаційних кампаній та практичні інструменти по захисту прав молоді НУО.
4. Розробити рекомендації щодо підвищення ефективності адвокаційних стратегій НУО у сфері захисту прав молоді.

Методи дослідження включають аналіз наукових джерел, порівняльний та системний аналіз практики діяльності НУО, моніторинг правових актів, кейс-стаді та SWOT-аналіз ефективності адвокаційних кампаній.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному поєднанні теоретичного аналізу та практичної оцінки адвокаційних стратегій НУО, а також у визначенні рекомендацій щодо підвищення їх ефективності у сфері захисту прав молоді.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів для вдосконалення державної та регіональної молодіжної політики, підвищення ефективності діяльності НУО, а також розробки адвокаційних програм та проєктів, спрямованих на забезпечення прав молоді.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДВОКАЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ МОЛОДІ

1.1. Поняття та сутність адвокації: підходи, принципи та інструменти

Адвокація як соціально-правове явище набула особливої актуальності в умовах демократизації суспільства, розвитку громадянського сектору та утвердження людиноцентричної моделі публічної політики. У науковому дискурсі адвокація розглядається як цілеспрямована діяльність, спрямована на вплив на процеси ухвалення рішень з метою захисту прав, свобод та законних інтересів окремих соціальних груп або суспільства загалом. У контексті забезпечення прав молоді адвокація виступає важливим механізмом залучення молодих людей до формування та реалізації державної політики, що безпосередньо стосується їхніх потреб та інтересів [4].

Поняття «адвокація» походить від латинського *advocare* – «закликати на допомогу», «захищати». У сучасному розумінні адвокація не зводиться виключно до юридичного представництва, а охоплює ширший спектр дій, пов’язаних із публічним відстоюванням інтересів, формуванням громадської думки, ініціюванням змін у нормативно-правовому регулюванні та практиках публічного управління [18, с. 5]. Вона поєднує правові, соціальні, комунікаційні та управлінські складові, що зумовлює міждисциплінарний характер цього явища.

У наукових підходах до визначення сутності адвокації можна виокремити кілька основних напрямів. Перший – правовий підхід – акцентує увагу на захисній функції адвокації, розглядаючи її як діяльність, спрямовану на забезпечення дотримання прав і свобод людини шляхом використання правових механізмів та інструментів [34]. У межах цього підходу адвокація тісно пов’язується з правозахисною діяльністю, стратегічними судовими справами та моніторингом дотримання законодавства.

Другий – соціально-політичний підхід – трактує адвокацію як форму громадянської активності та інструмент впливу громадянського суспільства на

державну політику. У цьому вимірі адвокація розглядається як процес комунікації та взаємодії між громадськими організаціями, органами публічної влади та іншими зацікавленими сторонами з метою досягнення системних змін. Особливе значення тут має участь молоді як суб'єкта адвокаційної діяльності, що сприяє розвитку її громадянської компетентності та відповідальності [28].

Третій – управлінський підхід – зосереджується на адвокації як технології впливу на процеси ухвалення управлінських рішень. У цьому контексті адвокація постає як сукупність методів планування, аналізу зацікавлених сторін, розробки стратегій впливу та оцінки результативності. Такий підхід дозволяє розглядати адвокацію не лише як спонтанну активність, а як системну, структуровану діяльність із чітко визначеними цілями та очікуваними результатами [1, с. 6].

Незалежно від підходу, адвокація ґрунтується на низці базових принципів. До них належать принцип законності, що передбачає здійснення адвокаційної діяльності виключно в межах чинного законодавства; принцип участі, який забезпечує залучення цільових груп, зокрема молоді, до процесу формування та реалізації адвокаційних ініціатив; принцип прозорості та відкритості, що сприяє підвищенню довіри до суб'єктів адвокації; принцип недискримінації та рівності, спрямований на захист прав усіх груп молоді незалежно від соціального статусу, статі чи інших ознак; а також принцип сталості, який орієнтує адвокацію на довгострокові позитивні зміни.

Реалізація адвокаційної діяльності відбувається за допомогою різноманітних інструментів. Серед них важливе місце посідають аналітичні інструменти, зокрема дослідження, моніторинг та аналіз політик, які дозволяють обґрунтувати необхідність змін. Комунікаційні інструменти – інформаційні кампанії, публічні заходи, робота зі ЗМІ та соціальними мережами – спрямовані на формування громадської підтримки адвокаційних ініціатив. Інструменти прямої взаємодії з владою, такі як консультації, громадські слухання, участь у дорадчих органах, забезпечують інституційний

вплив на процес ухвалення рішень. Окрему групу становлять правові інструменти, включаючи підготовку пропозицій до нормативно-правових актів та використання механізмів судового захисту.

Таким чином, адвокація є комплексним і багатовимірним явищем, яке поєднує в собі правові, соціальні, політичні та управлінські аспекти. Вона виступає не лише інструментом захисту прав, а й важливим чинником розвитку громадянського суспільства, демократичних інститутів та участі громадян у публічному управлінні [18, с. 52].

Подальше поглиблення теоретичного аналізу адвокації потребує звернення до її функцій. У науковій літературі зазвичай виокремлюють захисну, представницьку, комунікативну, мобілізаційну та трансформаційну функції адвокації. Захисна функція полягає у відстоюванні порушених або потенційно вразливих прав і свобод, зокрема прав молоді як соціальної групи, що часто стикається з обмеженим доступом до ресурсів і процесів ухвалення рішень. Представницька функція передбачає вираження інтересів тих груп, які не мають достатнього політичного чи соціального впливу для самостійного захисту своїх прав.

Комунікативна функція адвокації проявляється у налагодженні діалогу між громадянським суспільством та органами публічної влади. У цьому контексті адвокація сприяє підвищенню прозорості діяльності органів влади, формуванню довіри та забезпеченню зворотного зв’язку. Мобілізаційна функція полягає в активізації громадян, залученні молоді до колективних дій, розвитку навичок участі та громадянської відповідальності. Трансформаційна функція адвокації спрямована на досягнення системних змін у політиках, інститутах і соціальних практиках, що забезпечує довгостроковий вплив на стан дотримання прав молоді.

Особливу увагу в теорії адвокації приділяють її суб’єктам та об’єктам. Суб’єктами адвокаційної діяльності можуть виступати неурядові організації, молодіжні та студентські об’єднання, благодійні фонди, професійні спілки, ініціативні групи громадян, а також окремі активісти. У сучасних умовах

дедалі більшого значення набувають мережеві форми адвокації, що об’єднують різних суб’єктів навколо спільної проблеми або мети. Об’єктом адвокації є конкретні рішення, політики, нормативно-правові акти або управлінські практики, які потребують змін з метою забезпечення або розширення прав молоді [13].

Адвокація прав молоді має низку специфічних рис, зумовлених особливостями цієї соціальної групи. Молодь характеризується високим рівнем соціальної мобільності, відкритістю до інновацій та водночас підвищеною вразливістю до соціально-економічних ризиків. Це визначає необхідність застосування інклюзивних та партисипативних підходів в адвокаційній діяльності, які забезпечують реальне залучення молодих людей до процесів прийняття рішень, а не лише формальне представництво їхніх інтересів.

У теоретико-правовому вимірі адвокація тісно пов’язана з концепцією прав людини та принципом верховенства права. Забезпечення прав молоді розглядається як складова загальної системи захисту прав людини, що передбачає як негативні обов’язки держави (утримання від порушення прав), так і позитивні (створення умов для їх реалізації). Адвокація в цьому контексті виступає механізмом контролю за виконанням державою своїх зобов’язань та інструментом ініціювання правових і інституційних змін [34, с. 12].

Важливим аспектом теорії адвокації є класифікація її видів. За рівнем здійснення розрізняють локальну, національну та міжнародну адвокацію. Локальна адвокація спрямована на вирішення проблем на рівні територіальних громад, освітніх закладів або місцевих органів влади. Національна адвокація зосереджується на впливі на державну політику та законодавство, тоді як міжнародна адвокація пов’язана з використанням механізмів міжнародних організацій та правозахисних інституцій.

За формами реалізації адвокацію поділяють на публічну та непублічну. Публічна адвокація включає відкриті кампанії, публічні акції, роботу зі ЗМІ та громадською думкою. Непублічна адвокація здійснюється через експертні

консультації, переговори, участь у робочих групах та дорадчих органах. У практиці забезпечення прав молоді ефективним є поєднання обох форм, що дозволяє досягати як суспільної підтримки, так і конкретних управлінських рішень [6, с. 70].

Окремої уваги заслуговує питання етики адвокаційної діяльності. Етичні засади адвокації включають відповідальність перед цільовими групами, недопущення маніпуляцій, повагу до гідності людини та дотримання принципу «не нашкодь». У роботі з молоддю це має особливе значення, оскільки молоді люди можуть бути більш вразливими до зовнішнього впливу та інформаційних маніпуляцій.

Таким чином, теоретичний аналіз поняття та сутності адвокації свідчить про її складний, багаторівневий характер. Адвокація виступає важливим елементом сучасної системи забезпечення прав молоді, поєднуючи правові механізми, соціальну активність та управлінські технології. Вона створює умови для реального впливу молодих людей на формування публічної політики та сприяє становленню активного, відповідального громадянства, що є необхідною передумовою сталого розвитку суспільства.

Особливу увагу у сучасній практиці адвокації приділяють використанню цифрових технологій та онлайн-платформ для залучення молоді. Соціальні мережі, мобільні додатки та інтерактивні ресурси дозволяють не лише оперативно інформувати про права та можливості молоді, а й організовувати опитування, консультації та петиції, що підвищує участь громадян у процесах ухвалення рішень та робить адвокацію більш прозорою та інклюзивною [38].

Важливим аспектом адвокаційної діяльності є партнерство між різними суб’єктами громадянського суспільства. Мережевий підхід дозволяє НУО, молодіжним об’єднанням та благодійним фондам об’єднувати ресурси, експертизу та контакти для реалізації масштабних проєктів. Таке співробітництво підвищує ефективність адвокаційних кампаній та сприяє більш стійкому впливу на державні політики і практики.

Не менш значущим є міжнародний вимір адвокації прав молоді. Використання стандартів і рекомендацій міжнародних організацій, таких як ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ та Рада Європи, дозволяє формувати нормативні пропозиції на національному рівні, підвищує легітимність адвокаційних вимог та створює механізми захисту молоді у разі порушення прав на глобальному рівні [17].

Ефективна адвокація передбачає системний підхід до оцінки результатів. Регулярний моніторинг, аналіз досягнень і недоліків дозволяють коригувати стратегії, визначати пріоритети та адаптувати інструменти під актуальні потреби молоді. Такий підхід забезпечує не лише досягнення короткострокових цілей, а й створення передумов для сталих соціальних змін.

Важливим фактором успішної адвокації є залучення молоді як активних суб’єктів процесу. Молоді люди не лише отримують інформацію про свої права, а й навчаються відстоювати їх, брати участь у громадських ініціативах та політичних процесах. Це сприяє формуванню громадянської компетентності, відповідальності та лідерських навичок, що мають довгостроковий позитивний ефект для розвитку суспільства [24].

Неурядові організації застосовують різноманітні комунікаційні інструменти для підвищення видимості проблем молоді. Публікації в ЗМІ, соціальних мережах, проведення конференцій, форумів та тренінгів дозволяють створювати суспільний резонанс, привертати увагу політиків і громадськості до питань прав молоді та формувати атмосферу підтримки адвокаційних ініціатив.

Зрештою, адвокація як соціально-правове явище є не лише механізмом захисту прав молоді, але й інструментом формування демократичної культури, підвищення рівня соціальної відповідальності та розвитку громадянського суспільства. Системна і професійна адвокаційна діяльність створює передумови для більш ефективного забезпечення прав молоді, їх соціальної інтеграції та активної участі у публічному житті країни.

Важливим чинником успішної адвокації прав молоді є інституційна спроможність неурядових організацій, які виступають ключовими суб'єктами цього процесу. НУО виконують роль посередників між молоддю та органами публічної влади, акумулюючи потреби й інтереси молодих людей та трансформуючи їх у чітко сформульовані адвокаційні вимоги. Рівень професіоналізації НУО, наявність експертних знань, аналітичних ресурсів і сталих каналів комунікації з органами влади значною мірою визначають ефективність їхнього впливу на політичні та управлінські рішення [10].

Особливе значення у контексті адвокації прав молоді має розвиток доказової (evidence-based) адвокації. Використання результатів соціологічних досліджень, статистичних даних, аналітичних звітів і моніторингових досліджень дозволяє обґрунтовувати адвокаційні позиції та підвищує їхню переконливість для суб'єктів ухвалення рішень. Такий підхід сприяє переходу від декларативних вимог до системних пропозицій, що базуються на реальних потребах молоді та об'єктивному аналізі проблем.

У сучасних умовах зростає роль міжсекторальної взаємодії в реалізації адвокаційних стратегій. Співпраця між неурядовими організаціями, органами публічної влади, закладами освіти, бізнесом та засобами масової інформації створює додаткові можливості для просування питань молодіжної політики. Така взаємодія дозволяє поєднувати різні ресурси та експертизу, формувати комплексні рішення й забезпечувати їх практичну реалізацію на різних рівнях управління [8].

Водночас ефективність адвокації прав молоді значною мірою залежить від рівня правової культури та обізнаності самих молодих людей. Формування знань про права, механізми їх захисту та можливості участі у публічному управлінні є важливою передумовою активної громадянської позиції. Освітні програми, тренінги, неформальна освіта та молодіжні проєкти, що реалізуються НУО, сприяють розвитку правової свідомості молоді та її готовності до участі в адвокаційних процесах.

1.2. Правовий статус молоді та гарантії забезпечення її прав

Правовий статус молоді є однією з ключових категорій теоретико-правового аналізу у сфері забезпечення прав людини та реалізації державної молодіжної політики. Він відображає закріплене в законодавстві становище молодих осіб у системі суспільних відносин і охоплює сукупність їхніх прав, свобод, законних інтересів, обов'язків, а також юридичних гарантій реалізації та захисту. Особливість правового статусу молоді полягає в поєднанні загальних конституційних прав із спеціальними правами та пільгами, зумовленими віковими, соціальними й економічними характеристиками цієї соціальної групи.

У правовій доктрині молодь розглядається як специфічний суб'єкт права, правосуб'єктність якого формується поступово. Вікові межі молоді встановлюються національним законодавством і можуть відрізнятися залежно від держави. В Україні до молоді належать особи віком від 14 до 35 років, що зумовлює внутрішню неоднорідність цієї категорії та різний обсяг правоздатності й дієздатності. Неповнолітні, молоді повнолітні особи та молоді сім'ї мають різні правові можливості та рівень відповідальності, що потребує диференційованого правового регулювання [9].

Структура правового статусу молоді традиційно включає такі елементи: права і свободи, обов'язки, юридичну відповідальність та гарантії реалізації прав. Основу становлять конституційні права і свободи людини і громадянина, які поширюються на молодь нарівні з іншими соціальними групами. До них належать право на життя і гідність, свободу думки і слова, право на освіту, працю, соціальний захист, участь у політичному та культурному житті суспільства.

Поряд із загальними правами молодь наділяється спеціальними правами, спрямованими на забезпечення її соціального становлення та інтеграції в суспільство. До таких прав належать право на державну підтримку у сфері освіти, перше робоче місце, професійну орієнтацію та перекваліфікацію, доступ до молодіжних житлових програм, участь у формуванні та реалізації

молодіжної політики. Ці права мають компенсаторний характер і спрямовані на подолання об’єктивних труднощів, з якими стикається молодь на етапі переходу до самостійного життя [15].

Особливе значення у правовому статусі молоді має право на освіту, яке виступає фундаментальною умовою реалізації інших соціально-економічних прав. Держава зобов’язана забезпечувати рівний доступ молодих людей до якісної освіти, створювати умови для академічної мобільності, розвитку неформальної та інформальної освіти, а також сприяти поєднанню навчання з трудовою діяльністю. В умовах сучасних трансформацій особливої актуальності набуває право молоді на цифрову освіту та розвиток цифрових компетентностей.

Не менш важливим елементом правового статусу молоді є право на працю та належні умови праці. Молоді особи часто стикаються з проблемами працевлаштування через відсутність досвіду, дискримінаційні практики або нестабільність ринку праці. У зв’язку з цим законодавство передбачає додаткові гарантії для молоді, зокрема сприяння зайнятості, стажування, підтримку молодіжного підприємництва та захист від експлуатації праці [21].

Гарантії забезпечення прав молоді становлять багаторівневу систему засобів і умов, спрямованих на реальне здійснення закріплених у правових нормах можливостей. У теорії права гарантії поділяють на правові, організаційні, соціально-економічні та інституційні. Правові гарантії включають норми Конституції України, закони, підзаконні нормативно-правові акти та міжнародні договори, які визначають стандарти прав молоді та механізми їх захисту.

Організаційні гарантії пов’язані з діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування, що формують і реалізують державну молодіжну політику. Важливу роль у цьому процесі відіграють спеціалізовані органи, дорадчі структури та міжсекторальна взаємодія між державою, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства. Саме на цьому рівні відбувається практична імплементація прав молоді [27].

Соціально-економічні гарантії спрямовані на створення матеріальних умов для реалізації прав молоді. Вони охоплюють систему соціального забезпечення, стипендіального фінансування, програм зайнятості, житлових програм для молоді та підтримку молодих сімей. Ефективність цих гарантій значною мірою залежить від економічних можливостей держави та пріоритетів соціальної політики.

Інституційні гарантії реалізуються через діяльність молодіжних центрів, освітніх і соціальних установ, а також неурядових організацій, що здійснюють правозахисну та адвокаційну діяльність. У цьому контексті адвокація прав молоді набуває особливого значення як інструмент посилення гарантій, що поєднує правові механізми з громадянською активністю та участю молоді у процесах ухвалення рішень [32].

Важливим аспектом сучасного правового статусу молоді є інтеграція міжнародних стандартів у національне законодавство. Україна як держава-учасник міжнародних договорів у сфері прав людини зобов'язана забезпечувати гармонізацію своїх норм із Конвенцією ООН про права дитини, Європейською хартією місцевого самоврядування та іншими документами, що встановлюють мінімальні гарантії для молодих громадян. Це створює основу для універсальних стандартів правового захисту та формує рамки для національної молодіжної політики.

Особливу увагу необхідно приділяти питанням соціальної інтеграції та інклюзії молоді. Вона включає заходи щодо підтримки молодих людей із вразливих категорій – внутрішньо переміщених осіб, осіб з інвалідністю, національних меншин та молоді з малозабезпечених сімей. Юридичне забезпечення цих процесів передбачає спеціальні пільги, адаптовані освітні програми та пріоритетне сприяння в працевлаштуванні, що дозволяє зменшити соціальну нерівність [26].

Сучасні тенденції розвитку суспільства зумовлюють необхідність акценту на цифрових правах молоді. Правовий статус молодих людей повинен враховувати право на захист персональних даних, свободу висловлювання в

Інтернеті, доступ до цифрових освітніх ресурсів і безпечні умови онлайн-взаємодії. Адвокаційні механізми НУО у цьому контексті стають ключовим інструментом для просування цифрової грамотності та захисту молоді від інформаційних загроз.

У сфері зайнятості та економічної самореалізації молоді правові гарантії мають включати підтримку молодіжного підприємництва, стажування та розвиток інноваційних ініціатив. Це дозволяє забезпечити практичну реалізацію економічних прав та стимулює активну участь молодих людей у розвитку локальної та національної економіки, сприяючи водночас формуванню відповідального громадянства [27].

Не менш важливим є забезпечення прав молоді у культурній та науковій сферах. Доступ до творчих, спортивних та наукових ініціатив дозволяє молодим людям реалізовувати свій потенціал, розвивати соціальні компетентності та формувати інноваційне середовище. Законодавче та інституційне закріплення таких прав сприяє сталому розвитку людського капіталу та формуванню активної молодіжної спільноти.

Управлінська складова правового статусу молоді передбачає участь у формуванні та реалізації державної та місцевої політики. Молодь отримує право брати участь у молодіжних радах, дорадчих органах, громадських комісіях, що забезпечує її інституційний вплив на ухвалення рішень. Таке включення до управлінських процесів сприяє підвищенню якості політики та розвитку демократичних інститутів [1, с. 12].

Система правового захисту молоді не може функціонувати ефективно без активної ролі неурядових організацій та громадянського суспільства. НУО виконують функцію моніторингу дотримання прав, надають юридичну та психологічну підтримку, реалізують освітні та адвокаційні програми. Їх діяльність сприяє практичній імплементації правових норм, підвищенню правової культури та формуванню активної громадянської позиції серед молоді.

Важливим складником системи гарантій є механізми захисту прав молоді, які включають судові та позасудові способи, адміністративне оскарження, діяльність уповноважених органів, а також механізми громадського контролю. Залучення молоді до цих процесів сприяє підвищенню правової культури та формуванню активної громадянської позиції.

Сучасні соціальні та політичні виклики, зокрема воєнні дії, міграційні процеси, цифровізація та трансформація ринку праці, суттєво впливають на реалізацію прав молоді. Це актуалізує потребу в удосконаленні правового статусу молоді та посиленні гарантій його забезпечення з урахуванням принципів участі, інклюзії та сталого розвитку [8, с. 21].

Отже, правовий статус молоді та гарантії забезпечення її прав становлять фундаментальну основу державної молодіжної політики та системи захисту прав людини. Їх ефективна реалізація можлива лише за умови поєднання правових норм, інституційних механізмів та адвокаційної діяльності, що забезпечує реальний вплив молоді на суспільні процеси та формування демократичної держави.

Подальший аналіз правового статусу молоді потребує звернення до міжнародно-правових стандартів, які формують загальні орієнтири для національних правових систем. Міжнародні документи у сфері прав людини закріплюють базові права та свободи, що поширюються на молодь, а також містять спеціальні положення щодо захисту прав дітей і молодих людей. Участь держави в міжнародних правових механізмах зумовлює необхідність гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, що виступає важливою гарантією забезпечення прав молоді [20].

Особливу роль у формуванні правового статусу молоді відіграє принцип рівності та недискримінації. Молодь нерідко стикається з обмеженнями за віковою ознакою, зокрема у сфері працевлаштування, політичної участі чи доступу до управлінських посад. У цьому контексті гарантії недискримінації мають не лише формально-правове, а й соціальне значення, оскільки сприяють

утвердженню справедливих умов для самореалізації молодих людей та їх інтеграції в суспільне життя.

Важливим аспектом правового статусу молоді є її участь у політичному та громадському житті. Право на участь в управлінні державними справами реалізується молоддю через виборчі процеси, діяльність молодіжних рад, участь у громадських консультаціях та дорадчих органах. Такі форми участі виступають не лише способом реалізації політичних прав, а й інструментом впливу на формування державної молодіжної політики. Водночас ефективність реалізації цих прав значною мірою залежить від рівня правової культури молоді та відкритості органів публічної влади [22].

Правовий статус молоді також охоплює систему юридичних обов'язків, які є невід'ємною складовою правосуб'єктності. До них належать обов'язок дотримання Конституції та законів, повага до прав і свобод інших осіб, виконання податкових та інших публічно-правових обов'язків. Усвідомлення взаємозв'язку між правами та обов'язками є важливою умовою формування відповідального громадянства серед молоді.

Юридична відповідальність молоді має свої особливості, зумовлені віковими та психологічними характеристиками. Законодавство передбачає спеціальні підходи до відповідальності неповнолітніх, орієнтовані не лише на покарання, а й на виховний та превентивний ефект. У цьому контексті гарантії прав молоді полягають у забезпеченні справедливих процедур, пропорційності санкцій та доступу до правової допомоги [34].

Окремого аналізу потребує роль державної молодіжної політики як інституційної гарантії правового статусу молоді. Державна молодіжна політика виступає системою цілеспрямованих заходів, спрямованих на створення умов для соціального становлення та розвитку молоді. Вона охоплює сфери освіти, зайнятості, охорони здоров'я, культури, житлової політики та громадянської участі. Ефективність молодіжної політики значною мірою визначає реальний зміст правового статусу молоді.

У сучасних умовах особливої актуальності набуває питання децентралізації та її впливу на забезпечення прав молоді. Передача повноважень на місцевий рівень відкриває нові можливості для врахування потреб молоді територіальних громад, водночас висуваючи вимоги до інституційної спроможності органів місцевого самоврядування. У цьому контексті важливу роль відіграють місцеві програми підтримки молоді та участь молодих людей у процесах ухвалення рішень на рівні громад.

Цифровізація суспільних відносин також впливає на трансформацію правового статусу молоді. З одного боку, вона розширює можливості доступу до освіти, інформації та участі в публічному житті, з іншого – породжує нові ризики, пов'язані з захистом персональних даних, цифровою безпекою та інформаційними маніпуляціями. Це актуалізує необхідність удосконалення правових гарантій цифрових прав молоді [6, с. 49].

Значну роль у забезпеченні правового статусу молоді відіграють інститути громадянського суспільства, зокрема молодіжні та правозахисні організації. Їх діяльність спрямована на моніторинг дотримання прав молоді, надання правової допомоги, реалізацію освітніх програм та здійснення адвокаційних кампаній. Через ці механізми молодь отримує додаткові можливості для захисту своїх прав і впливу на публічну політику.

Отже, правовий статус молоді є динамічною категорією, що змінюється під впливом соціально-економічних, політичних та культурних процесів. Гарантії забезпечення прав молоді мають комплексний характер і включають правові норми, інституційні механізми, соціально-економічні умови та інструменти громадянської участі. Їх узгоджене функціонування є необхідною передумовою повноцінної реалізації прав молоді та її активної ролі в розвитку демократичного суспільства.

Важливим елементом забезпечення правового статусу молоді є механізм правопросвітництва, спрямований на підвищення рівня правової обізнаності та правової культури молодих людей. Недостатнє знання власних прав і способів їх захисту суттєво знижує ефективність навіть найбільш

прогресивних правових норм. У цьому контексті правопросвітницькі програми, що реалізуються державними інституціями та неурядовими організаціями, виступають ключовим інструментом формування активної правової позиції молоді та її здатності самостійно відстоювати свої законні інтереси.

Окремої уваги потребує проблема фрагментарності нормативно-правового регулювання у сфері забезпечення прав молоді. Значна кількість правових норм, що стосуються молоді, міститься в різних галузях законодавства – трудовому, освітньому, соціальному, житловому, що ускладнює їх практичне застосування. Це актуалізує питання систематизації та узгодження законодавства у сфері молодіжної політики, а також розроблення комплексних підходів до формування правового статусу молоді з урахуванням міжгалузевого характеру відповідних правовідносин.

В умовах трансформації публічного управління зростає значення механізмів участі молоді у процесах оцінки та контролю реалізації державної молодіжної політики. Залучення молодих людей до громадського моніторингу, участі в оцінюванні ефективності програм і стратегій дозволяє не лише підвищити якість управлінських рішень, а й забезпечити їх відповідність реальним потребам молоді. Така участь сприяє формуванню у молоді навичок соціальної відповідальності та розуміння ролі права як інструменту суспільних змін [30].

Перспективи розвитку правового статусу молоді пов’язані з необхідністю адаптації правових гарантій до нових соціальних реалій. Зміни у формах зайнятості, розвиток платформенної економіки, зростання мобільності молоді та посилення глобалізаційних процесів вимагають оновлення підходів до правового регулювання. У цьому контексті важливо забезпечити гнучкість правових механізмів, здатних ефективно реагувати на сучасні виклики та гарантувати належний рівень захисту прав молоді в умовах динамічних суспільних трансформацій.

1.3. Роль та функції неурядових організацій у захисті прав молоді

Неурядові організації (НУО) виступають важливими суб'єктами громадянського суспільства та займають ключове місце у системі забезпечення прав молоді. Вони виконують функції, які доповнюють державні механізми, підвищують ефективність реалізації молодіжної політики та сприяють розвитку активного громадянства. НУО формують середовище для соціальної інтеграції молоді, сприяють розвитку правової культури та забезпечують безпосередню участь молодих людей у процесах ухвалення рішень [23].

Основною роллю неурядових організацій є захист прав і законних інтересів молоді, що включає правову допомогу, адвокаційні кампанії, моніторинг дотримання прав, а також просвітницьку діяльність. Через правозахисні програми НУО сприяють виявленню порушень прав молоді, систематичному збору даних та підготовці рекомендацій для органів влади щодо удосконалення законодавства та практик його застосування. Такі організації часто виступають посередниками між молоддю та державними структурами, надаючи можливість ефективної комунікації та впливу на формування політики.

Не менш важливим є освітньо-просвітницький аспект діяльності НУО. Молодіжні організації організовують тренінги, семінари, інформаційні кампанії та освітні програми, що підвищують рівень правової свідомості молоді, навички участі у громадському житті та критичного мислення. Ця діяльність сприяє розвитку соціальної компетентності молодих людей, їх здатності відстоювати власні права та брати активну участь у демократичних процесах [16].

Функція мобілізації та участі молоді є однією з центральних у роботі НУО. Через залучення до проєктів, волонтерських програм, ініціативних груп та дорадчих органів молодь отримує можливість безпосередньо впливати на вирішення проблем у своїй спільноті, формувати соціальні ініціативи та

політики, що відповідають її потребам. Така участь стимулює розвиток лідерських якостей, відповідальності та громадянської активності.

Важливим інструментом діяльності НУО є адвокація прав молоді, яка поєднує громадську активність з правовими механізмами впливу на процеси ухвалення рішень. Адвокаційні кампанії, консультації з органами влади, участь у громадських слуханнях, публічні звіти та інформаційні кампанії дозволяють формувати позитивні зміни у законодавстві, нормативних актах та управлінських практиках. Особливо ефективною така діяльність є у сферах, де державні органи не завжди можуть оперативно реагувати на потреби молоді, наприклад, у питаннях освіти, працевлаштування, соціальної підтримки та цифрових прав [18, с. 40].

Неурядові організації виконують також моніторингову та аналітичну функції**.** Вони здійснюють дослідження стану прав молоді, аналізують ефективність державних програм, вивчають практики реалізації законодавства та готують рекомендації для покращення нормативної бази. Результати таких досліджень формують інформаційну платформу для обґрунтованого впливу на державну політику та підвищують прозорість процесів ухвалення рішень.

Особливого значення набуває партнерська діяльність НУО**.** Співпраця з державними органами, міжнародними інституціями, освітніми закладами та бізнес-структурами дозволяє створювати комплексні програми підтримки молоді, поєднувати ресурси та забезпечувати стійкість реалізації проєктів. Через мережеву взаємодію організації отримують доступ до нових знань, фінансових ресурсів та експертної підтримки, що значно підвищує ефективність їх роботи.

У контексті сучасних викликів – економічних, соціальних, цифрових та воєнних – НУО стають критично важливими для захисту прав вразливих категорій молоді, зокрема внутрішньо переміщених осіб, молодих сімей, студентів та молоді з обмеженими можливостями. Завдяки гнучкості та оперативності, ці організації здатні швидко реагувати на проблеми, надавати

допомогу та забезпечувати доступ до ресурсів, що часто недоступні у рамках державних програм [27].

Таким чином, неурядові організації виконують широкий спектр функцій**,** включаючи правозахисну, освітню, адвокаційну, аналітичну, мобілізаційну та партнерську діяльність. Вони не лише забезпечують захист прав молоді, а й сприяють формуванню активного громадянського суспільства, розвитку соціальної відповідальності та підвищенню якості державної молодіжної політики. Їх діяльність є невід'ємним компонентом системи гарантій прав молоді і доповнює державні механізми, створюючи умови для ефективної реалізації правових, соціальних та культурних прав молодого покоління.

Крім загальних функцій, НУО здійснюють спеціалізовану діяльність**,** спрямовану на різні аспекти життя молоді. До таких напрямів належать програми освіти та професійного розвитку, підтримка молодіжного підприємництва, організація культурних і спортивних заходів, а також соціальна підтримка уразливих категорій. Наприклад, в Україні організації на кшталт «Молодіжна рада України» або «Асоціація молодіжних центрів» реалізують програми наставництва, тренінги з лідерства, грантові конкурси для молоді, що поєднують освіту, професійний розвиток і громадську участь [30].

Особливо ефективною є діяльність НУО у сфері правової підтримки молоді**.** Через консультації, юридичні семінари, гарячі лінії та адвокаційні кампанії організації допомагають молодим людям захищати свої права у випадках трудових суперечок, порушень прав при вступі до навчальних закладів або дискримінації за віком чи соціальним статусом. В умовах воєнного стану важливою стає підтримка внутрішньо переміщених осіб, що забезпечує їх доступ до освіти, працевлаштування та житла.

НУО активно використовують адвокаційні стратегії для впливу на державну політику. Приклади таких стратегій включають організацію громадських слухань, петицій, кампаній у ЗМІ та соціальних мережах,

підготовку експертних рекомендацій для урядових органів. Наприклад, кампанії, що проводяться в рамках Youth Empowerment Network, дозволяють збирати дані про проблеми молоді, формувати пропозиції до урядових програм та брати участь у законодавчому процесі [2].

Аналітична функція НУО включає моніторинг дотримання прав молоді та підготовку науково-аналітичних звітів. Такі організації досліджують рівень зайнятості, доступ до освіти, соціальні програми, здоров'я та безпеку молоді. Результати цих досліджень використовуються для формування рекомендацій до державних органів, розробки проєктів нормативно-правових актів і удосконалення молодіжної політики. Наприклад, регулярні звіти UNICEF та «Всеукраїнської молодіжної організації» стали основою для внесення змін у законодавство щодо соціальних гарантій для молоді.

Не менш важливою є функція мобілізації молоді та розвитку її активної участі**.** НУО організовують волонтерські програми, молодіжні форуми, клуби за інтересами, що дозволяють молодим людям брати участь у реальних проєктах, отримувати досвід у громадському управлінні та формувати лідерські навички. Така діяльність сприяє розвитку громадянської свідомості та відповідальності, що є ключовим аспектом демократичного розвитку суспільства [19].

Особливу увагу приділяють партнерству між НУО та державними структурами**.** Через участь у державних програмах підтримки молоді організації отримують доступ до фінансування, інформаційних ресурсів та можливість впливати на розподіл державних коштів. Це дозволяє поєднувати державні і громадські ініціативи, створюючи більш комплексні та ефективні програми. Наприклад, спільні проєкти Міністерства молоді та спорту України з обласними молодіжними організаціями забезпечують реалізацію програм грантової підтримки молодіжних ініціатив та розвиток молодіжних центрів у регіонах.

У світовій практиці неурядові організації також відіграють ключову роль. Наприклад, у США організація Youth Service America сприяє

волонтерству серед молоді, організовує навчальні програми та адвокаційні кампанії, у Великій Британії British Youth Council активно залучає молодь до розробки політик та програм на національному рівні. Такий міжнародний досвід демонструє ефективність НУО як посередників між молоддю та владою, а також роль у формуванні активного громадянського суспільства [25].

В умовах воєнних дій та економічної нестабільності НУО стають ключовим механізмом захисту прав вразливих груп молоді**.** Вони забезпечують доступ до освіти та професійного навчання, психологічну підтримку, соціальні послуги та сприяють інтеграції у громаду. Також вони відіграють роль у розвитку цифрової грамотності, безпеки онлайн та доступу до інформації, що набуває особливої актуальності у сучасних умовах.

Таким чином, неурядові організації виконують комплексну функцію у системі захисту прав молоді**:** вони поєднують правовий захист, адвокацію, освітню та аналітичну діяльність, мобілізацію громадянської участі та партнерство з державними структурами. Їх діяльність не лише доповнює державні механізми, а й стимулює розвиток активного громадянства, соціальної відповідальності та демократичної культури серед молодого покоління. У результаті ефективна робота НУО створює передумови для сталого розвитку молоді та реалізації її потенціалу в суспільстві.

Одним із яскравих прикладів ефективної роботи НУО в Україні є Асоціація молодіжних центрів України. Вона координує діяльність понад 50 молодіжних центрів по всій країні, реалізує освітні програми, тренінги з лідерства та проектного менеджменту, а також проводить адвокаційні кампанії на рівні місцевих громад [12]. Наприклад, у 2022– 2023 роках асоціація брала участь у розробці місцевих програм підтримки молоді в умовах воєнного стану, що дозволило забезпечити доступ до психологічної допомоги, онлайн-освіти та волонтерських проєктів (див. табл. 1.2)**.**

Ще одним прикладом є Всеукраїнська молодіжна організація «Фундація «Відкритий Світ», яка займається правозахисною діяльністю, надає юридичну

консультацію молоді та проводить адвокаційні кампанії щодо доступу до освіти та працевлаштування. У рамках проєкту «Молодь і права» організація систематично відстежує випадки порушення трудових прав молоді, надає рекомендації органам влади та проводить освітні семінари для студентів та молодих спеціалістів.

ГО «Молодіжна рада України» реалізує програми волонтерства, молодіжного лідерства та участі у громадських ініціативах. Наприклад, у 2021– 2023 роках організація ініціювала кампанії з розвитку молодіжних рад при місцевих органах влади, підвищивши залучення молоді до процесу ухвалення рішень у понад 20 регіонах України. Ці кейси демонструють, що НУО не лише захищають права молоді, а й активно впливають на формування державної політики.

Таблиця 1.2

Функції НУО у забезпеченні прав молоді

Функція	Опис	Приклади діяльності
Правозахисна	Захист прав молоді від порушень	Юридичні консультації, моніторинг дотримання прав, адвокаційні кампанії
Освітня	Підвищення правової та соціальної грамотності	Тренінги, семінари, навчальні програми, просвітницькі кампанії
Адвокаційна	Вплив на державну політику	Громадські слухання, петиції, підготовка експертних рекомендацій
Мобілізаційна	Залучення молоді до участі у проєктах	Волонтерські програми, молодіжні форуми, клуби за інтересами
Аналітична	Моніторинг стану прав молоді	Дослідження, звіти, рекомендації до органів влади
Партнерська	Співпраця з державою, бізнесом та	Реалізація спільних програм, доступ до

	міжнародними організаціями	грантів, ресурсна підтримка

Ця таблиця демонструє комплексний характер діяльності НУО та їх здатність поєднувати різні функції для максимальної ефективності у захисті та реалізації прав молоді.

Інтеграція неурядових організацій з державними програмами є важливим механізмом реалізації та захисту прав молоді в сучасних умовах. НУО активно співпрацюють з органами державної влади у межах програм підтримки молоді, що дає змогу поєднувати організаційні, фінансові та кадрові ресурси та забезпечувати комплексний підхід до вирішення актуальних проблем молодого покоління. Така взаємодія сприяє підвищенню ефективності державної молодіжної політики та розширенню можливостей для участі молоді у суспільному житті [23].

Показовим прикладом є реалізація державної молодіжної програми «Молодь України», яка впроваджується Міністерством молоді та спорту у партнерстві з неурядовими організаціями. У межах цієї програми НУО залучаються до реалізації грантових конкурсів для молодіжних ініціатив, організації навчальних програм, тренінгів та розвитку мережі молодіжних центрів. Така співпраця дозволяє враховувати реальні потреби молоді та забезпечує адресну підтримку молодіжних проєктів на національному та місцевому рівнях.

Важливим напрямом інтеграції є також програми розвитку лідерства та громадської участі молоді, які передбачають тісну співпрацю НУО з органами місцевого самоврядування. У межах цих програм створюються молодіжні ради, консультаційні органи та платформи для участі молоді у процесах розробки та реалізації публічних політик. Неурядові організації виступають посередниками між молоддю та владою, забезпечуючи підготовку молодих лідерів, організацію громадських обговорень та формування навичок демократичної участі [22].

Окреме місце у взаємодії НУО та держави займають соціальні та освітні проєкти, спрямовані на підтримку внутрішньо переміщених осіб та постраждалої внаслідок кризових явищ молоді. У цьому напрямі неурядові організації забезпечують надання психологічної, освітньої та юридичної допомоги, поєднуючи ресурси державних програм із грантовою підтримкою міжнародних організацій. Така модель співпраці дозволяє оперативно реагувати на соціальні виклики та забезпечувати захист прав уразливих груп молоді.

Загалом інтеграція неурядових організацій з державними програмами сприяє поєднанню гнучкості, інноваційності та близькості НУО до потреб молоді з ресурсами, інституційною спроможністю та легітимністю державних структур. У результаті формується ефективна багаторівнева система гарантій забезпечення прав молоді, здатна комплексно реагувати на сучасні соціальні, економічні та правові виклики [9].

Неурядові організації виконують ключову роль у системі захисту прав молоді. Вони поєднують правозахисну, освітню, адвокаційну, аналітичну, мобілізаційну та партнерську діяльність, забезпечуючи комплексний захист прав і законних інтересів молодого покоління. Через кейси українських НУО та їх інтеграцію з державними програмами видно, що ефективна діяльність організацій громадянського суспільства сприяє підвищенню правової культури молоді, розвитку активного громадянства та формуванню демократичного суспільства.

У перспективі розширення співпраці НУО та держави, а також активне використання міжнародних практик дозволить створити стійку та адаптивну систему гарантій прав молоді**,** здатну ефективно реагувати на соціальні, економічні та політичні виклики сучасності [21].

Неурядові організації також відіграють важливу роль у розвитку соціальної інновації серед молоді. Вони створюють платформи для експериментальних проєктів, впровадження нових технологій у освіту, громадську діяльність та соціальні послуги. Завдяки цьому молодь має

можливість пропонувати та реалізовувати власні ідеї, отримувати досвід у проєктному менеджменті та впливати на розвиток місцевих спільнот.

Особливе значення набуває робота НУО у сфері цифрової та медіа-грамотності молоді. Організації проводять тренінги з безпечного користування інтернет-ресурсами, формування критичного мислення щодо інформації та протидії дезінформації. Це сприяє захисту цифрових прав молоді, підвищує її здатність брати участь у суспільному житті онлайн та ефективно взаємодіяти з електронними платформами державних і громадських інституцій [1, с. 36].

Неурядові організації активно працюють із молодими людьми, які належать до уразливих груп, включаючи молодь із сільських територій, національні меншини та молодь із інвалідністю. Через адаптовані програми освіти, доступу до працевлаштування та соціальної інтеграції вони забезпечують рівні можливості та зменшують соціальну нерівність, що робить адвокаційну діяльність більш інклюзивною та справедливою.

НУО відіграють важливу роль у розвитку міжсекторного партнерства, об’єднуючи ресурси державних структур, приватного сектору та міжнародних донорів. Таке партнерство дозволяє реалізовувати комплексні програми, що охоплюють освіту, професійну підготовку, волонтерство та культурні ініціативи. Мережевий підхід забезпечує більш ефективне використання ресурсів і підвищує стійкість програм у довгостроковій перспективі [18, с. 50].

Крім того, НУО стимулюють розвиток локальної демократії, залучаючи молодь до участі у місцевих радах, громадських слуханнях та ініціативах на рівні територіальних громад. Це не лише забезпечує практичну участь молоді у прийнятті рішень, а й формує культуру відповідальності, взаємодії та лідерства серед молодого покоління.

Додатковою функцією НУО є проведення регулярних оцінок ефективності державних молодіжних програм. Завдяки аналітичним звітам та рекомендаціям вони сприяють удосконаленню політик, підвищують прозорість витрачання бюджетних коштів та підзвітність органів влади. Такий

моніторинг дозволяє швидко виявляти проблемні ділянки та пропонувати оптимальні рішення для покращення реалізації прав молоді [18, с. 55].

Нарешті, НУО сприяють міжнародній інтеграції молоді через участь у програмах обміну, міжнародних форумах та співпраці з іноземними організаціями. Це відкриває молодим людям нові перспективи для професійного, освітнього та культурного розвитку, формує глобальну свідомість і навички міжкультурної комунікації, що важливо для їх успішної соціальної інтеграції та майбутньої самореалізації.

Висновки до першого розділу

У першому розділі дослідження було проаналізовано теоретико-правові засади адвокації та забезпечення прав молоді, що дало змогу сформувати цілісне уявлення про сутність, зміст і механізми захисту прав молодого покоління в сучасних умовах. Встановлено, що адвокація прав молоді є комплексною діяльністю, яка поєднує правові, соціальні та комунікаційні інструменти та спрямована на вплив на процеси формування й реалізації публічної політики з урахуванням інтересів молоді.

У процесі дослідження поняття та сутності адвокації з’ясовано, що вона виступає ефективним механізмом забезпечення прав молоді, оскільки ґрунтується на принципах участі, прозорості, рівності можливостей, партнерства та верховенства права. Визначено, що застосування адвокаційних підходів дозволяє не лише реагувати на порушення прав молоді, а й запобігати їм шляхом системного впливу на нормативно-правове регулювання та управлінські рішення.

Аналіз правового статусу молоді та гарантій забезпечення її прав показав, що в Україні сформовано нормативно-правову базу, яка визначає основні права, свободи та обов’язки молодих осіб, а також механізми їх реалізації. Водночас встановлено наявність проблем практичного характеру, зокрема нерівного доступу молоді до соціальних, освітніх і трудових можливостей, що зумовлює необхідність посилення інституційних та громадських механізмів захисту її прав.

У межах дослідження ролі та функцій неурядових організацій доведено, що НУО є важливими суб'єктами системи забезпечення прав молоді. Вони виконують правозахисну, адвокаційну, освітню, моніторингову та мобілізаційну функції, сприяючи підвищенню рівня правової обізнаності молоді та її залученню до процесів ухвалення рішень. Особливе значення має інтеграція діяльності НУО з державними програмами, що забезпечує поєднання гнучкості громадського сектору з ресурсами та легітимністю державних інституцій.

Отже, результати першого розділу підтверджують, що ефективне забезпечення прав молоді можливе лише за умов комплексного підходу, який поєднує правове регулювання, адвокаційну діяльність та активну участь інститутів громадянського суспільства. Отримані теоретичні висновки створюють методологічну основу для подальшого аналізу практичних механізмів адвокації прав молоді та оцінки ефективності їх реалізації, що буде здійснено у наступних розділах дослідження.

У процесі аналізу встановлено, що ефективність адвокаційних практик значною мірою залежить від застосування міждисциплінарного підходу, який поєднує знання у сфері права, соціології, політичних наук та управління. Такий підхід дозволяє не лише ідентифікувати проблеми молоді, а й розробляти комплексні стратегії впливу на державну політику, що враховують соціально-економічні та культурні особливості різних груп молодих людей.

Особливу увагу у теоретичному аналізі приділено ролі цифрових технологій у процесах адвокації. Використання соціальних мереж, онлайн-платформ та цифрових інструментів комунікації дозволяє ефективно залучати молодь до публічного обговорення, збирати дані щодо актуальних проблем та формувати громадську думку, що робить адвокацію більш прозорою та доступною.

Важливим аспектом є систематичне оцінювання результатів адвокаційної діяльності. Моніторинг та аналіз впливу адвокаційних ініціатив на законодавчі та управлінські процеси дозволяє коригувати стратегії,

підвищувати ефективність впливу та формувати доказову базу для прийняття рішень на різних рівнях влади.

У межах дослідження підкреслено значення інклюзивності та рівності у реалізації адвокаційних стратегій. Врахування потреб молоді з різним соціальним, економічним та культурним бекграундом забезпечує комплексний захист прав і створює умови для рівноправної участі всіх груп у формуванні політик, що безпосередньо впливають на їхнє життя.

Ключовим фактором розвитку ефективної адвокації є міжсекторна взаємодія. Співпраця державних органів, НУО, освітніх закладів та бізнес-структур дозволяє поєднувати ресурси та експертизу різних секторів, що підвищує потенціал реалізації прав молоді та сприяє сталості адвокаційних ініціатив.

Не менш важливим є розвиток лідерства та громадської активності серед молоді як суб’єкта адвокаційної діяльності. Навички управління проєктами, ведення переговорів, участі в дорадчих органах та комунікації з владою формують компетентне покоління, здатне активно впливати на суспільні процеси та реалізовувати власні права.

Узагальнення теоретичних висновків першого розділу дозволяє зробити висновок, що адвокація прав молоді є не лише інструментом захисту інтересів молодого покоління, а й фактором розвитку демократичних інститутів та громадянського суспільства. Створення комплексної системи взаємодії між державою, НУО та самою молоддю є ключовою передумовою забезпечення ефективності захисту прав та формування активної, соціально відповідальної громадянської позиції.

Крім того, досвід реалізації адвокаційних ініціатив свідчить про необхідність постійного моніторингу ефективності правозахисних програм та коригування стратегій у відповідь на зміни соціально-економічного та політичного середовища. Це передбачає системне оцінювання результатів діяльності як державних, так і громадських інститутів, а також активне залучення молоді до процесу оцінки та планування подальших кроків. Такий

підхід дозволяє забезпечити не лише формальне дотримання прав, а й їх реальне, практичне втілення в житті молодого покоління, створюючи умови для стійкого розвитку демократичного суспільства.

РОЗДІЛ 2. АДВОКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ НУО У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ МОЛОДІ

2.1. Огляд діяльності обраної НУО та її адвокаційних пріоритетів

Адвокаційна діяльність неурядових організацій у сфері забезпечення прав молоді набуває практичного значення лише за умови її системності, чіткої пріоритезації та орієнтації на вимірювані результати. У цьому контексті показовою є діяльність Асоціації молодіжних центрів України (АМЦУ), яка виступає координаційною платформою для розвитку молодіжної інфраструктури та реалізації адвокаційних стратегій на національному й місцевому рівнях [9].

Асоціація молодіжних центрів України була обрана для аналізу у даному дослідженні з огляду на її активну роль у розвитку молодіжної політики та адвокації прав молоді в Україні. Організація є однією з найбільш впливових мережевих НУО у сфері молодіжної роботи, оскільки об’єднує значну кількість молодіжних центрів та просторів у різних регіонах держави. Практична діяльність АМЦУ поєднує аналітичну, освітню, комунікаційну та адвокаційну складові, що дозволяє комплексно впливати на формування державної та місцевої молодіжної політики. Важливим чинником вибору організації стало також те, що АМЦУ активно працює в умовах воєнного стану, адаптуючи свої програми до потреб внутрішньо переміщеної молоді, розвитку волонтерства та психологічної підтримки молодих людей.

Діяльність Асоціації регулюється її Статутом у якому визначено основні напрями роботи організації, принципи діяльності, систему управління та механізми реалізації молодіжної політики. У Статуті зазначено, що головною метою діяльності АМЦУ є розвиток мережі молодіжних центрів, підтримка молодіжної участі, сприяння неформальній освіті та захист прав молоді через механізми громадської участі й адвокації. Статут також передбачає співпрацю з органами державної влади, міжнародними партнерами та іншими інститутами громадянського суспільства, що забезпечує міжсекторний характер діяльності організації.

Практична діяльність Асоціації зосереджена на координації мережі молодіжних центрів, які безпосередньо працюють з молоддю у громадах. Через цю мережу організація здійснює моніторинг потреб молоді, збір емпіричних даних та зворотного зв’язку, що стає основою для формування адвокаційних позицій. Зокрема, результати опитувань і фокус-груп використовуються для підготовки аналітичних матеріалів і пропозицій до органів державної влади та місцевого самоврядування.

Одним із ключових практичних адвокаційних пріоритетів АМЦУ є інституційний розвиток молодіжних центрів. Організація систематично відстоює необхідність їх фінансування з місцевих бюджетів, нормативного закріплення статусу молодіжних центрів та включення їх діяльності до регіональних програм молодіжної політики. У практичному вимірі це реалізується через участь представників асоціації у робочих групах, підготовку звернень до органів влади та публічні адвокаційні кампанії [1, с. 34].

АМЦУ була заснована з метою створення єдиної координаційної платформи для молодіжних центрів України та посилення їх інституційної спроможності. У перші роки діяльності організація зосереджувалася переважно на розвитку молодіжної інфраструктури, проведенні освітніх заходів та підтримці молодіжних ініціатив у громадах. Згодом діяльність Асоціації була розширена у напрямі адвокації молодіжної політики, участі молоді у прийнятті рішень та розвитку партнерств між громадами, державними структурами й міжнародними організаціями.

За роки діяльності АМЦУ реалізувала десятки національних і регіональних проєктів у сфері молодіжної участі, неформальної освіти та розвитку громадянської активності. Організація проводить навчальні програми для молодіжних працівників, координує діяльність молодіжних центрів у громадах, підтримує створення молодіжних рад та організовує форуми, тренінги й консультації для молоді. У період воєнного стану значна частина діяльності була спрямована на підтримку внутрішньо переміщеної

молоді, організацію психологічної допомоги та розвиток волонтерських ініціатив.

Важливим напрямом адвокації є забезпечення участі молоді у процесах ухвалення рішень**.** Асоціація сприяє створенню та розвитку молодіжних рад, організовує навчання для молодих лідерів щодо механізмів громадської участі, а також підтримує залучення молоді до консультаційних процесів при органах влади. Практичним результатом такої діяльності стало зростання кількості активних молодіжних рад у громадах та підвищення якості діалогу між молоддю і владою.

У період дії воєнного стану адвокаційні пріоритети АМЦУ були адаптовані до нових соціальних умов. Організація зосередила увагу на захисті прав внутрішньо переміщеної молоді, забезпеченні доступу до психологічної підтримки та неформальної освіти, а також розвитку волонтерських ініціатив. Практична адвокація у цьому напрямі здійснювалась через ініціювання змін до місцевих програм підтримки молоді, а також залучення ресурсів міжнародних партнерів для фінансування відповідних проєктів.

Окремим практичним інструментом адвокаційної діяльності Асоціації є партнерська взаємодія. АМЦУ співпрацює з Міністерством молоді та спорту України, органами місцевого самоврядування та міжнародними організаціями, що дозволяє масштабувати успішні практики та інтегрувати їх у державну політику. Така взаємодія підвищує легітимність адвокаційних вимог та забезпечує сталість досягнутих результатів [14].

АМЦУ активно співпрацює з державними та міжнародними структурами, серед яких Міністерство молоді та спорту України, UNICEF, UNDP, European Youth Foundation, Програма розвитку ООН в Україні, місцеві органи самоврядування, громадські об’єднання та освітні інституції. Така співпраця дозволяє організації залучати міжнародну експертизу, фінансові ресурси та впроваджувати сучасні практики молодіжної роботи відповідно до європейських стандартів.

Завдяки діяльності Асоціації було підтримано розвиток молодіжних центрів і просторів у багатьох громадах України, проведено численні тренінги та освітні програми для молодіжних працівників, організовано інформаційні кампанії та консультаційні заходи щодо прав молоді. Практичні результати діяльності організації проявляються у зростанні рівня молодіжної участі, активізації молодіжного самоврядування, розширенні доступу молоді до неформальної освіти та посиленні співпраці між молоддю й органами влади.

З метою узагальнення практичного досвіду діяльності Асоціації молодіжних центрів України доцільно виділити її сильні сторони, обмеження та потенційні можливості. Сильними сторонами є широка регіональна мережа, безпосередній контакт з молоддю та висока адаптивність до соціальних змін. Водночас до обмежень можна віднести залежність від грантового фінансування та нерівномірну спроможність молодіжних центрів у різних громадах. Перспективи розвитку адвокаційної діяльності організації пов’язані з посиленням аналітичної складової, цифровізацією комунікацій та розширенням участі молоді у формуванні публічної політики [19].

Отже, практичний аналіз діяльності Асоціації молодіжних центів України свідчить, що її адвокаційні пріоритети формуються на основі реальних потреб молоді та реалізуються через комплекс інструментів – від моніторингу і консультацій до партнерських проєктів і публічних кампаній. Такий підхід забезпечує ефективний вплив НУО на систему гарантій прав молоді та створює передумови для сталого розвитку молодіжної політики в Україні.

Асоціація молодіжних центрів України (АМЦУ) здійснює системну адвокаційну діяльність, спрямовану на забезпечення прав молоді та розвиток молодіжної політики на національному й місцевому рівнях. Практична діяльність організації базується на широкій регіональній мережі молодіжних центрів, які безпосередньо працюють із молоддю, здійснюють моніторинг її потреб, збір емпіричних даних і зворотного зв’язку. Ця інформація

використовується для формування адвокаційних пріоритетів та підготовки пропозицій до органів влади.

Аналіз сильних і слабких сторін діяльності АМЦУ дозволяє виокремити ключові переваги організації. Серед сильних сторін можна виділити широке охоплення регіонів та безпосередній контакт із молоддю, високий рівень довіри з боку громадськості та органів влади, наявність практичного досвіду реалізації адвокаційних кампаній на різних рівнях, здатність оперативно реагувати на соціальні виклики та розвинені партнерські зв’язки з державними і міжнародними структурами. До слабких сторін належать залежність від грантового фінансування, нерівномірний рівень інституційної спроможності молодіжних центрів у громадах, обмежені кадрові ресурси для аналітичної роботи та складність забезпечення сталості результатів адвокаційних ініціатив.

Асоціація активно використовує можливості для розширення своєї адвокаційної діяльності. До таких можливостей належать збільшення участі у формуванні державної та регіональної молодіжної політики, цифровізація комунікацій і адвокаційних процесів, посилення міжнародної підтримки молодіжних програм, розвиток міжсекторного партнерства та залучення молоді до процесів післявоєнного відновлення громад. Разом із тим, діяльність організації піддається певним загрозам, серед яких нестабільність фінансування, ризик формального залучення молоді до ухвалення рішень, зміни пріоритетів державної політики, виснаження волонтерських ресурсів та соціальна вразливість молоді в умовах тривалих кризових явищ.

На основі аналізу потреб молоді та результатів моніторингу АМЦУ формує адвокаційні пріоритети, які включають забезпечення участі молоді у процесах ухвалення рішень, доступ до освіти та розвитку, соціальний захист, психологічну підтримку та розвиток волонтерства й громадської активності. Для реалізації цих пріоритетів організація застосовує комплекс інструментів, серед яких створення молодіжних рад, громадські консультації, освітні програми, тренінги, адвокаційні кампанії та партнерські проєкти з

державними й міжнародними структурами. Такий підхід дозволяє забезпечити вплив на державні та регіональні програми молодіжної політики та сприяє зміцненню механізмів гарантування прав молоді (див. табл. 2.1).

Практичні результати адвокаційної діяльності АМЦУ включають підвищення рівня участі молоді у громадах через розвиток молодіжних рад, розширення освітніх і неформальних можливостей, підтримку вразливих категорій молоді, забезпечення доступу до психологічної допомоги та активізацію громадської діяльності через волонтерські програми [27]. SWOT-аналіз, визначені пріоритети та інструменти підтверджують, що Асоціація молодіжних центрів України реалізує комплексний і практично орієнтований підхід до адвокації, що поєднує аналітичну роботу, партнерську взаємодію та активне залучення молоді. Такий підхід забезпечує ефективний вплив на систему гарантій прав молоді та створює умови для сталого розвитку молодіжної політики в Україні.

Таблиця 2.1

Адвокаційні пріоритети Асоціації молодіжних центрів України

Адвокаційний пріоритет	Інструменти реалізації	Практичні результати
Участь молоді у прийнятті рішень	Молодіжні ради, громадські консультації, тренінги	Підвищення рівня молодіжної участі у громадах
Доступ до освіти та неформального навчання	Освітні програми, партнерські проєкти	Розширення освітніх можливостей молоді
Соціальний захист молоді	Адвокаційні звернення, участь у програмах	Підтримка вразливих категорій молоді
Психологічна підтримка	Партнерство з фахівцями, онлайн-сервіси	Зменшення рівня соціальної напруги
Розвиток волонтерства	Кампанії, локальні ініціативи	Активізація громадської активності молоді

SWOT-аналіз та узагальнювальна таблиця підтверджують, що Асоціація молодіжних центрів України реалізує системну та практично орієнтовану адвокаційну діяльність. SWOT-аналіз поданий у Додатку Б. Поєднання аналітичного підходу, партнерської взаємодії та залучення молоді дозволяє

організації ефективно впливати на формування політик та зміцнювати механізми забезпечення прав молоді [12].

Важливо зазначити, що Асоціація молодіжних центрів України активно впроваджує цифрові інструменти для підвищення ефективності адвокації. Використання онлайн-платформ для опитувань, вебінарів, соціальних мереж і мобільних додатків дозволяє залучати ширшу аудиторію молоді, оперативно збирати дані про потреби та відстежувати результати програм. Це сприяє формуванню більш обґрунтованих рекомендацій до органів влади та підвищує прозорість процесів ухвалення рішень.

АМЦУ приділяє значну увагу розвитку молодіжних лідерів як окремого напряму адвокації. Через тренінги з лідерства, проєктного менеджменту та комунікацій молоді надаються практичні навички для ініціювання власних ініціатив і участі у громадському житті. Такий підхід формує нове покоління активних громадян, здатних впливати на політику та соціальні процеси у своїх громадах [23].

Особливий акцент робиться на роботі з уразливими групами молоді, зокрема внутрішньо переміщеними особами, молодими сім’ями та особами з інвалідністю. АМЦУ координує соціальні та освітні програми, що забезпечують доступ до психологічної підтримки, професійної орієнтації та культурних активностей. Це дозволяє зменшити соціальну нерівність та сприяти інтеграції цих категорій у громади.

У сфері партнерства організація активно залучає міжнародні фонди та донорів для фінансування програм молодіжної адвокації. Співпраця з UNICEF, European Youth Foundation та іншими міжнародними інституціями дозволяє масштабувати успішні практики, обмінюватися досвідом та адаптувати міжнародні моделі до українських реалій [11].

Аналітична складова адвокаційної діяльності включає регулярні звіти про стан прав молоді, дослідження ефективності державних програм та оцінку впливу ініціатив на місцевому рівні. Результати таких досліджень використовуються для підготовки рекомендацій, публічних виступів та

внесення змін до нормативно-правових актів, що підвищує ефективність впливу АМЦУ на систему гарантій прав молоді.

АМЦУ також активно впроваджує міжсекторні ініціативи, об'єднуючи молодь, освітні заклади, бізнес та органи влади. Такі проєкти дозволяють створювати комплексні програми розвитку компетенцій молоді, розвивати підприємницькі та соціальні ініціативи, а також підвищувати залученість молодих людей у локальні проєкти та громадські кампанії [18, с. 60].

Організація приділяє увагу правовій освіті молоді, впроваджуючи навчальні програми з прав людини, трудових прав, антидискримінаційних практик та цифрової безпеки. Такий підхід не лише підвищує правову грамотність, а й сприяє формуванню активної громадянської позиції та здатності відстоювати власні права у різних сферах життя.

Системність адвокаційної діяльності АМЦУ забезпечується через стратегічне планування та оцінку ефективності заходів. Використання показників результативності, регулярний аналіз досягнутих результатів і коригування стратегії дозволяє організації оперативно реагувати на зміни у соціальному та політичному середовищі, забезпечуючи максимальний вплив на систему гарантій прав молоді та розвиток молодіжної політики на національному й місцевому рівнях [1, с. 42].

2.2. Аналіз стратегій адвокаційних кампаній та програм НУО

Адвокаційна діяльність неурядових організацій у сфері забезпечення прав молоді здійснюється через комплексні стратегії та програми, які поєднують правові, соціальні та комунікаційні інструменти. Ефективність адвокаційної кампанії значною мірою залежить від правильно обраної стратегії. Стратегія адвокаційної кампанії – це загальний план дій, який визначає основні способи досягнення поставленої мети. Основна мета цих стратегій – формування ефективних механізмів реалізації прав молоді та вплив на процеси розробки державної і місцевої молодіжної політики.

НУО активно використовують цифрові технології для підвищення ефективності адвокаційних кампаній. Соціальні мережі, онлайн-платформи та мобільні застосунки дозволяють збирати дані, опитувати молодь, поширювати інформацію про права та залучати до участі у громадських процесах. Такий підхід не лише розширює охоплення аудиторії, а й сприяє формуванню спільнот активної молоді.

Інноваційні освітні формати стають важливим інструментом адвокації. Онлайн-тренінги, вебінари та інтерактивні курси дозволяють НУО підвищувати правову обізнаність молоді, формувати навички лідерства та громадської участі, а також швидко реагувати на нові потреби та виклики у громадах.

Для ефективного впливу на політику НУО використовують міжсекторне партнерство. Співпраця з державними органами, приватним сектором, міжнародними організаціями та академічними інституціями дозволяє поєднувати ресурси, обмінюватися експертизою та створювати комплексні програми підтримки молоді.

Особливу увагу приділяють роботі з вразливими групами молоді, включаючи внутрішньо переміщених осіб, молоді сім'ї, студентів та осіб з інвалідністю. Адвокаційні програми спрямовані на забезпечення їх доступу до освіти, працевлаштування, психологічної підтримки та соціальних послуг, що дозволяє зменшити ризики соціальної маргіналізації [14].

НУО активно впроваджують системи моніторингу та оцінки ефективності своїх адвокаційних кампаній. Це включає збір статистичних даних, проведення фокус-груп, аналіз результатів освітніх програм та оцінку змін у політичних рішеннях. Така аналітична робота дозволяє коригувати стратегії та підвищувати результативність заходів.

Для забезпечення сталості результатів адвокаційної діяльності НУО застосовують моделі наставництва та розвитку лідерства серед молоді. Молоді люди отримують практичні навички управління проєктами, організації

волонтерських програм та участі у громадських ініціативах, що зміцнює їх спроможність впливати на суспільні процеси [10].

Робота НУО часто включає адвокацію змін у нормативно-правовій базі. Організації готують рекомендації до законодавчих актів, беруть участь у громадських слуханнях, формують пропозиції для урядових структур, що сприяє системним змінам у сфері молодіжної політики та захисту прав молоді.

Міжнародний досвід свідчить про ефективність комплексного підходу до адвокації. НУО адаптують успішні практики з інших країн, включаючи моделі участі молоді у прийнятті рішень, волонтерські програми, освітні платформи та адвокаційні кампанії в медіа, що підвищує ефективність внутрішніх стратегій [27].

Адвокаційна діяльність НУО передбачає активне використання даних для прийняття рішень. Аналітика дозволяє прогнозувати потреби молоді, визначати пріоритетні напрями роботи, оцінювати ефективність кампаній та обґрунтовувати пропозиції до державних та місцевих програм молодіжної політики.

Підвищення видимості результатів адвокаційної діяльності є важливою складовою стратегії. Публічні звіти, інформаційні кампанії та публікації у ЗМІ дозволяють продемонструвати досягнення, підвищити довіру громади та органів влади та залучити додаткові ресурси для реалізації нових ініціатив.

У комплексі ці практики демонструють, що адвокаційна діяльність НУО є багаторівневою і включає аналітичну, освітню, партнерську та комунікаційну складові. Такий системний підхід дозволяє не лише захищати права молоді, а й формувати активне громадянське суспільство, сприяти розвитку молодіжного лідерства та забезпечувати сталий розвиток молодіжної політики в Україні [23].

У практичному аспекті стратегії адвокаційних кампаній НУО включають кілька взаємопов’язаних етапів. На першому етапі організації здійснюють збір даних щодо потреб молоді, порушень прав, рівня залученості у громадське життя. Використовуються опитування, фокус-групи, аналіз

статистичних даних та дослідження локальних проблем. Наприклад, Асоціація молодіжних центрів України систематично моніторить стан молодіжних рад та рівень доступу молоді до освітніх і соціальних програм, що дозволяє визначати пріоритети адвокаційних кампаній .

На основі зібраних даних НУО визначають ключові напрями адвокаційної діяльності. Для АМЦУ такими пріоритетами є забезпечення участі молоді у прийнятті рішень, розвиток освітніх і неформальних програм, соціальний захист вразливих груп, психологічна підтримка та волонтерська активність. Пріоритети визначаються з урахуванням соціальної актуальності, ресурсної спроможності організації та потенційного впливу на політику.

Стратегія реалізується через конкретні інструменти. До них належать партнерські взаємодії з державними органами та міжнародними організаціями, громадські кампанії та публічні акції, спрямовані на підвищення обізнаності про права молоді, освітні і тренінгові програми для розвитку навичок лідерства та участі у процесах ухвалення рішень, а також моніторинг і публічні звіти, що підвищують прозорість і легітимність адвокаційних вимог [12].

На практичному рівні стратегії НУО оцінюються за результатами реалізації: зміни у нормативно-правових актах, створення молодіжних рад, підвищення рівня участі молоді у громадах, збільшення кількості освітніх та волонтерських ініціатив. Наприклад, кампанії АМЦУ з розвитку молодіжних рад призвели до активізації молодіжного самоврядування у понад 20 регіонах України та підвищення якості взаємодії молоді з органами влади.

Важливим компонентом стратегії є здатність організації оперативно реагувати на зміни соціальної та політичної ситуації. Під час воєнного стану АМЦУ адаптувала свої адвокаційні кампанії, змістивши акцент на психологічну підтримку молоді, онлайн-освіту та волонтерські ініціативи. Це демонструє гнучкість стратегії та її практичну ефективність у кризових умовах.

Аналіз стратегій адвокаційних кампаній НУО показує кілька ключових висновків. Комплексний підхід, який поєднує аналітичну роботу, освітні

програми та публічні кампанії, підвищує ефективність адвокаційних зусиль. Партнерська взаємодія з державними і міжнародними структурами дозволяє масштабувати успішні практики та підвищує легітимність адвокаційних вимог. Системний моніторинг і оцінка результатів сприяють коригуванню пріоритетів та підвищенню впливу на молодіжну політику. Адаптивність стратегій забезпечує оперативну реакцію на соціальні виклики, зокрема кризові явища та воєнний стан [10].

Отже, аналіз стратегій адвокаційних кампаній та програм НУО підтверджує, що успішна адвокаційна діяльність залежить від поєднання аналітичної роботи, визначення пріоритетів, використання різноманітних інструментів та здатності до адаптації. Використання цих стратегій забезпечує ефективний вплив на державні та регіональні програми, сприяє реалізації прав молоді та зміцненню системи гарантій її прав.

Таблиця 2.2.

Стратегії та інструменти адвокації НУО у сфері прав молоді

НУО	Адвокаційна стратегія	Конкретні інструменти	Практичні результати
Асоціація молодіжних центрів України (АМЦУ)	Розвиток молодіжної участі та інституційна підтримка молодіжних центрів	- Створення та підтримка молодіжних рад - Громадські консультації - Освітні тренінги та програми лідерства - Партнерські проєкти з місцевою владою та міжнародними організаціями	- Підвищення участі молоді у громадах - Розширення мережі молодіжних центрів - Підвищення легітимності молодіжної політики
Фундація «Відкритий Світ»	Захист прав молоді, доступ до освіти та працевлаштування	- Юридичні консультації - Адвокаційні кампанії щодо трудових прав та освіти - Семінари та тренінги для студентів і молодих спеціалістів	- Підвищення обізнаності молоді про права - Виявлення та коригування порушень трудових прав - Внесення пропозицій до органів влади

		- Моніторинг порушень прав молоді	
ГО «Молодіжна рада України»	Розвиток громадської активності та волонтерства	- Ініціативи з розвитку молодіжних рад - Волонтерські проєкти - Кампанії з популяризації участі молоді у громадських ініціативах - Консультації та наставництво для молодіжних лідерів	- Залучення молоді до ухвалення рішень у громадах - Підвищення активності волонтерських ініціатив - Формування стійких громадських структур для молоді

Аналіз таблиці демонструє, що різні НУО застосовують комплексні адвокаційні стратегії та конкретні інструменти, що дозволяє ефективно впливати на державні та місцеві програми, а також реалізовувати права молоді (див. табл. 2.2). Поєднання аналітичної роботи, партнерської взаємодії та практичних кампаній забезпечує високий рівень ефективності адвокаційних зусиль і створює умови для сталого розвитку молодіжної політики в Україні.

2.3. Рекомендації щодо підвищення ефективності адвокаційних стратегій НУО

З метою визначення ефективності адвокаційних стратегій неурядових організацій у сфері забезпечення прав молоді було проведено емпіричне дослідження серед молоді, залученої до діяльності Асоціація молодіжних центрів України. Дослідження проводилося у формі онлайн-анкетування у квітні 2026 року. У дослідженні взяли участь 30 респондентів віком від 18 до 30 років, які брали участь у діяльності молодіжних центрів, освітніх програмах, тренінгах, волонтерських та громадських ініціативах, організованих Асоціацією молодіжних центрів України.

Метою дослідження було визначення рівня обізнаності молоді щодо діяльності молодіжних неурядових організацій, оцінка ефективності

адвокаційних кампаній, виявлення основних проблем молоді та формування рекомендацій щодо вдосконалення адвокаційних стратегій у сфері забезпечення прав молоді.

Для проведення дослідження було розроблено авторську анкету, що складалася з 12 запитань відкритого та закритого типу. Питання анкети були спрямовані на визначення рівня участі молоді у діяльності молодіжних організацій, оцінку ефективності адвокаційних кампаній, виявлення основних проблем молоді та визначення напрямів удосконалення адвокаційних стратегій НУО. Анкета дослідження подана у Додатку А.

Результати проведеного дослідження показали, що більшість респондентів активно залучені до діяльності молодіжних центрів та громадських ініціатив. Зокрема, 73 % опитаних зазначили, що регулярно беруть участь у молодіжних заходах, тренінгах та волонтерських проєктах. Це свідчить про достатньо високий рівень молодіжної активності та зацікавленості у громадській діяльності.

Рис. 2.1. Рівень участі молоді у діяльності молодіжних центрів

Результати дослідження свідчать, що більшість респондентів активно залучені до діяльності молодіжних центрів та громадських ініціатив. Це

підтверджує високий рівень зацікавленості молоді у громадській діяльності та волонтерських проєктах.

Дослідження засвідчило, що молодь загалом позитивно оцінює діяльність Асоціації молодіжних центрів України. Найбільш важливими напрямами діяльності організації респонденти визначили освітні програми, психологічну підтримку, розвиток молодіжного самоврядування та захист прав молоді. Значна частина учасників дослідження наголосила, що саме завдяки діяльності молодіжних центрів молодь отримує можливість брати участь у тренінгах, громадських ініціативах та волонтерських проєктах.

Рис. 2.2. Найважливіші напрями діяльності АМЦУ на думку молоді

Отримані результати показують, що молодь найбільше зацікавлена у розвитку освітніх можливостей, психологічній підтримці та захисті своїх прав. Це свідчить про актуальність даних напрямів адвокаційної діяльності НУО.

Водночас результати опитування показали, що 70 % респондентів вважають рівень участі молоді у процесах прийняття рішень недостатнім. Молоді люди зазначали, що органи влади не завжди враховують потреби молоді, а механізми молодіжної участі у громадах залишаються недостатньо розвиненими. Це свідчить про необхідність посилення взаємодії між молоддю, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями.

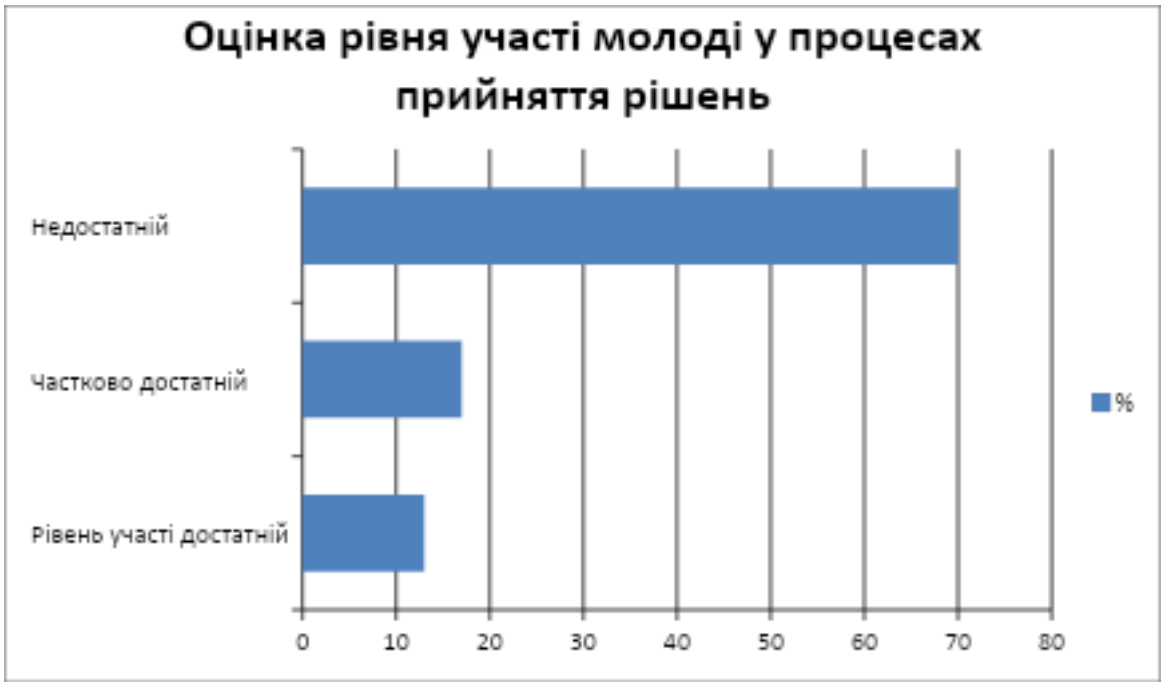

Рис. 2.3. Оцінка рівня участі молоді у процесах прийняття рішень

Більшість респондентів вважає, що молодь недостатньо залучена до процесів ухвалення рішень на місцевому рівні. Це свідчить про необхідність розвитку механізмів молодіжної участі та покращення взаємодії між молоддю й органами влади.

Серед основних проблем молоді респонденти визначили психологічне навантаження в умовах воєнного стану, труднощі працевлаштування, недостатній доступ до освітніх можливостей та низький рівень залучення молоді до процесів ухвалення рішень. При цьому 82 % опитаних наголосили на необхідності розширення програм психологічної підтримки молоді, що підтверджує актуальність даного напряму діяльності НУО в сучасних умовах.

Рис. 2.4. Найбільш актуальні проблеми молоді

Результати дослідження показали, що найбільш актуальними проблемами молоді є психологічне навантаження, труднощі працевлаштування та недостатній рівень участі у громадському житті.

Результати дослідження також показали, що найбільш ефективними каналами комунікації молодь вважає соціальні мережі Instagram, Telegram та TikTok. Це свідчить про необхідність активнішого використання цифрових платформ у процесі реалізації адвокаційних кампаній, поширення інформації про права молоді та залучення молодих людей до громадської діяльності.

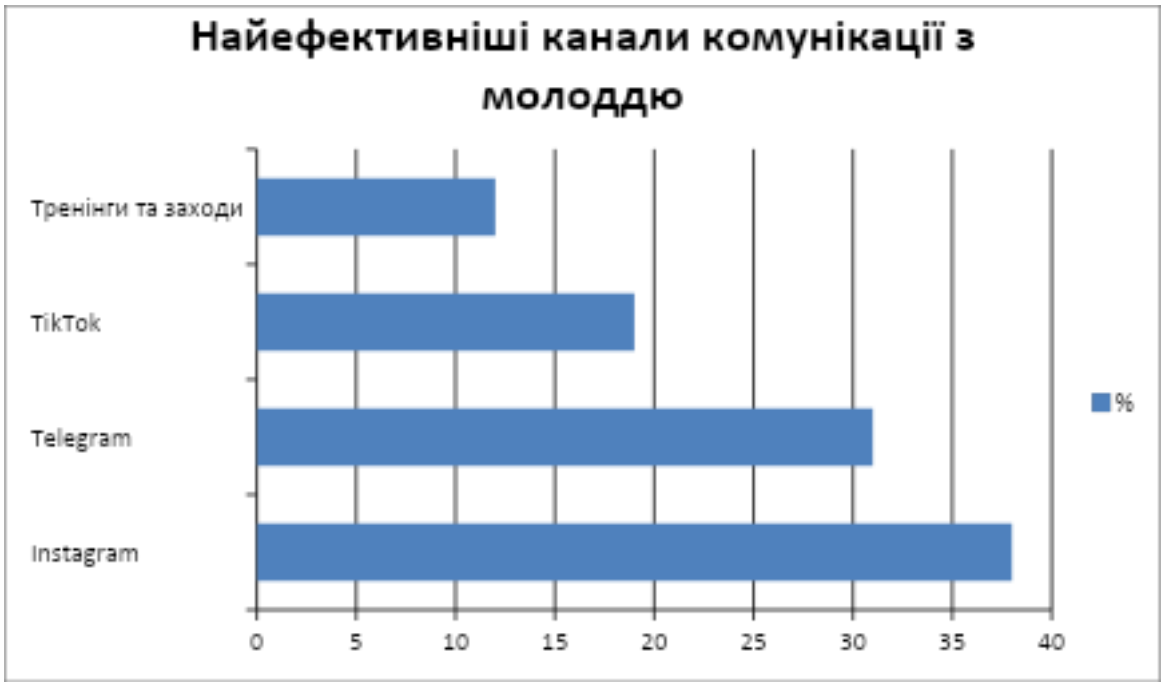

Рис. 2.5. Найефективніші канали комунікації з молоддю

Молодь переважно отримує інформацію через соціальні мережі та цифрові платформи. Це підтверджує необхідність активного використання онлайн-комунікацій у процесі реалізації адвокаційних кампаній.

Частина респондентів зазначила, що молодіжним організаціям варто збільшити кількість практичних тренінгів, освітніх заходів, молодіжних форумів та волонтерських програм. Також молодь наголошувала на важливості розвитку молодіжного лідерства та створення більшої кількості можливостей для участі у громадському житті на місцевому рівні.

На основі результатів проведеного емпіричного дослідження було сформовано рекомендації щодо підвищення ефективності адвокаційних стратегій неурядових організацій у сфері забезпечення прав молоді (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Результати емпіричного дослідження та рекомендації щодо вдосконалення адвокаційних стратегій НУО

Виявлена проблема	Результати опитування	Рекомендації
Низький рівень участі молоді у прийнятті рішень	70 % респондентів вважають рівень участі недостатнім	Розвиток молодіжних рад та консультацій
Психологічне навантаження молоді	82 % потребують психологічної підтримки	Розширення програм психологічної допомоги

Недостатня поінформованість молоді	Молодь переважно отримує інформацію із соцмереж	Посилення цифрової комунікації
Низька громадська активність частини молоді	Частина молоді бере участь лише епізодично	Розвиток тренінгів та волонтерських програм

По-перше, необхідно посилити цифрову комунікацію з молоддю через соціальні мережі, онлайн-платформи та інтерактивні інформаційні ресурси. Це дозволить підвищити рівень обізнаності молоді щодо її прав, можливостей та механізмів участі у громадському житті.

По-друге, доцільно розширити програми психологічної підтримки молоді, особливо в умовах воєнного стану. Для цього НУО варто активніше співпрацювати з психологами, соціальними працівниками та міжнародними організаціями з метою створення доступних програм допомоги молодим людям.

По-третє, важливим напрямом є підвищення рівня участі молоді у процесах ухвалення рішень через розвиток молодіжних рад, проведення громадських консультацій, форумів та тренінгів молодіжного лідерства. Це сприятиме формуванню активної громадянської позиції молоді та посиленню її впливу на місцеву молодіжну політику.

По-четверте, необхідно посилювати аналітичну та дослідницьку складову діяльності НУО шляхом регулярного проведення опитувань, моніторингу потреб молоді та оцінки ефективності реалізованих програм і кампаній. Використання емпіричних даних дозволить формувати більш обґрунтовані адвокаційні стратегії та рекомендації для органів влади.

По-п’яте, доцільно розширювати партнерську взаємодію між НУО, органами державної влади, міжнародними організаціями та місцевими громадами. Це сприятиме підвищенню ефективності адвокаційної діяльності та створенню комплексних програм підтримки молоді.

По-шосте, важливо розвивати освітні та волонтерські програми, спрямовані на формування молодіжного лідерства, громадянської активності

та правової обізнаності молоді. Це дозволить підвищити рівень залучення молодих людей до громадського життя та процесів прийняття рішень.

Таким чином, результати емпіричного дослідження підтвердили необхідність удосконалення адвокаційних стратегій неурядових організацій у сфері забезпечення прав молоді. Реалізація запропонованих рекомендацій сприятиме підвищенню рівня молодіжної участі, розвитку громадянської активності молоді та посиленню ефективності молодіжної політики в Україні.

Висновки до другого розділу

Аналіз адвокаційних стратегій і практичної діяльності неурядових організацій у сфері забезпечення прав молоді свідчить про високу ефективність комплексного підходу, який поєднує аналітичну роботу, освітні та тренінгові програми, публічні кампанії та партнерську взаємодію з державними й міжнародними структурами. Досвід Асоціації молодіжних центрів України, Фундації «Відкритий Світ» та ГО «Молодіжна рада України» демонструє, що успішна адвокація базується на системності, чіткому визначенні пріоритетів та здатності оперативно адаптуватися до соціальних, економічних і політичних змін.

Практичний аналіз показав, що НУО ефективно застосовують різноманітні інструменти адвокації. Серед них – створення та підтримка молодіжних рад, проведення громадських консультацій і фокус-груп, організація освітніх та тренінгових програм для розвитку лідерства, адвокаційні кампанії та публічні акції, а також партнерські проєкти з державними органами і міжнародними організаціями. Завдяки такому підходу організації не лише забезпечують захист прав молоді, а й активно сприяють її залученню до процесів ухвалення рішень, розвитку громадських ініціатив та волонтерства, створюючи сталі механізми взаємодії молоді та влади.

Завдяки застосуванню системного моніторингу та оцінки ефективності кампаній НУО здатні виявляти актуальні потреби молоді, коригувати пріоритети діяльності та обґрунтовано формувати пропозиції до державних і місцевих програм молодіжної політики. Адаптація стратегій у кризових

умовах, зокрема під час воєнного стану, свідчить про гнучкість організацій та їхню здатність оперативно реагувати на соціальні виклики. Зокрема, Асоціація молодіжних центрів України успішно змістила акцент на психологічну підтримку, онлайн-освіту та волонтерські ініціативи для внутрішньо переміщеної молоді, що дозволило зберегти ефективність адвокаційної діяльності в складних умовах.

Розширення цифрових компетенцій, впровадження онлайн-платформ для збору даних та комунікаційні стратегії дозволяють НУО значно підвищити охоплення цільової аудиторії та прозорість діяльності, а також забезпечують швидку реакцію на зміни у потребах молоді. Використання міжнародного досвіду, стандартів ООН, Ради Європи та інших міжнародних партнерів дозволяє організаціям інтегрувати передові практики захисту прав молоді, розвитку лідерства та соціальної інтеграції, підвищуючи ефективність і легітимність адвокаційних стратегій.

Особливу увагу слід приділяти розвитку інституційної спроможності НУО через підготовку кадрів, навчання волонтерів, розвиток аналітичних і комунікаційних навичок, а також забезпечення сталості фінансування та ресурсної бази. Це дозволяє проводити довгострокові адвокаційні кампанії, формувати стійкі партнерські мережі та підтримувати сталість досягнутих результатів навіть у кризових умовах.

Проведений аналіз свідчить, що поєднання чітко визначених пріоритетів, аналітичної роботи, комплексного використання інструментів, партнерської взаємодії та адаптивності до змін створює умови для системного впливу НУО на державні та регіональні програми. Це сприяє підвищенню рівня участі молоді у громадському житті, розвитку волонтерських ініціатив, формуванню стійких громадських структур та підвищенню ефективності системи гарантування прав молоді.

Важливим елементом ефективної адвокації прав молоді є розвиток міжсекторальної взаємодії, що передбачає системну співпрацю неурядових організацій із органами місцевого самоврядування, закладами освіти, бізнесом

та медіа. Така взаємодія сприяє узгодженню інтересів різних стейкхолдерів, підвищує якість управлінських рішень та забезпечує комплексний підхід до вирішення проблем молоді на локальному й національному рівнях.

Окремої уваги заслуговує роль молодіжного самоврядування як інструменту адвокації, що забезпечує безпосередню участь молодих людей у формуванні та реалізації політик. Залучення молоді до консультативно-дорадчих органів, робочих груп і стратегічного планування дозволяє враховувати її реальні потреби та інтереси, а також сприяє формуванню відповідальності й громадянської активності серед молодого покоління.

Ефективність адвокаційних стратегій значною мірою залежить від рівня правової культури та поінформованості молоді. У цьому контексті НУО відіграють ключову роль у проведенні правопросвітницьких заходів, інформаційних кампаній та неформальної освіти, що сприяють формуванню усвідомленого ставлення молоді до власних прав і механізмів їх захисту.

Актуальним напрямом адвокаційної діяльності є також розвиток інклюзивних підходів, спрямованих на залучення вразливих категорій молоді, зокрема внутрішньо переміщених осіб, молоді з інвалідністю, молодих людей із сільських територій та соціально незахищених груп. Орієнтація на принципи рівності та недискримінації дозволяє забезпечити доступність адвокаційних програм і підвищити соціальну згуртованість у суспільстві.

У контексті децентралізації важливого значення набуває активізація адвокаційної діяльності на місцевому рівні. НУО, які працюють у громадах, мають можливість безпосередньо впливати на формування місцевих програм молодіжної політики, ініціювати зміни до стратегічних документів та сприяти ефективному використанню ресурсів з урахуванням потреб молоді конкретної території.

Використання доказової бази та результатів соціологічних досліджень у процесі адвокації підвищує аргументованість позицій НУО та рівень довіри з боку органів влади. Аналітичні звіти, рекомендації та policy briefs дозволяють

перетворювати потреби молоді на конкретні управлінські рішення, що відповідають принципам обґрунтованості та ефективності публічної політики.

Таким чином, подальший розвиток адвокаційних стратегій НУО у сфері забезпечення прав молоді має ґрунтуватися на поєднанні участі молоді, інклюзивності, міжсекторального партнерства та використання аналітичних інструментів. Це створює умови для посилення впливу громадянського суспільства на молодіжну політику та формування стійких механізмів захисту прав молоді в Україні.

Отже, адвокаційна діяльність НУО є не лише інструментом захисту прав молоді, а й важливим чинником формування молодіжної політики, розвитку громадянської активності та соціальної інтеграції молоді в Україні. Використання комплексних, практично орієнтованих і адаптивних стратегій створює передумови для сталого розвитку молодіжної політики, підвищення ефективності її реалізації та посилення механізмів забезпечення прав молоді на всіх рівнях.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження теоретичних і практичних аспектів адвокаційної діяльності неурядових організацій у сфері забезпечення прав молоді дозволяє зробити низку важливих висновків щодо сутності, механізмів, ефективності діяльності НУО та перспектив розвитку адвокаційних стратегій в Україні.

Аналіз теоретичних основ адвокації свідчить, що вона є не лише інструментом захисту прав молоді, а й важливим механізмом формування громадянської активності, розвитку соціальної відповідальності та зміцнення інституційної спроможності організацій, які працюють із молоддю. Основними принципами адвокації є системність, орієнтація на потреби молоді, партнерство, прозорість та результативність. Ці принципи забезпечують ефективне поєднання правового, соціального та комунікаційного підходів у діяльності НУО, що дозволяє комплексно впливати на формування державної та регіональної молодіжної політики.

Правовий аналіз статусу молоді та гарантій її прав підтвердив, що сучасна молодь в Україні має широкий спектр прав і можливостей для їх реалізації, проте існують суттєві прогалини у практичному забезпеченні цих прав на місцевому та регіональному рівнях. Неурядові організації виступають ключовими суб’єктами, що заповнюють ці прогалини, надаючи молоді доступ до освітніх, соціальних, правових і психологічних ресурсів, створюючи механізми її участі у процесах ухвалення рішень та сприяючи розвитку молодіжного лідерства та громадської активності.

Практичний аналіз діяльності Асоціації молодіжних центрів України, Фундації «Відкритий Світ» та ГО «Молодіжна рада України» показав, що ефективна адвокаційна діяльність базується на системності дій, чіткому визначенні пріоритетів, використанні комплексних інструментів та постійному моніторингу результатів. Успішні кампанії поєднують аналітичну роботу (збір даних, моніторинг потреб молоді, аналіз статистики), освітні та тренінгові програми, публічні та медіа-кампанії, а також партнерські проєкти з державними і міжнародними структурами. Особлива увага приділяється

розвитку молодіжних рад, залученню молоді до участі у громадському житті та забезпеченню психологічної підтримки й соціального захисту вразливих категорій молоді.

Аналіз стратегій адвокаційних кампаній НУО підтвердив, що ефективність діяльності значно підвищується за умови: посилення аналітичної та дослідницької складової, розвитку партнерських коаліцій і міжсекторної взаємодії, впровадження цифрових інструментів для збору даних і комунікацій, підвищення інституційної спроможності організацій, системної оцінки впливу кампаній, використання міжнародного досвіду та стандартів, розвитку комунікаційної та освітньої складової, а також формування довгострокових стратегічних планів адвокаційної діяльності.

Особливо ефективним виявився підхід, що поєднує оперативну адаптацію стратегій до соціальних та кризових умов із довгостроковим плануванням. Наприклад, під час воєнного стану НУО змістили акцент на психологічну підтримку молоді, розвиток онлайн-освіти та волонтерських ініціатив, що забезпечило сталість адвокаційних кампаній навіть у складних умовах.

Практичні результати діяльності НУО включають підвищення рівня участі молоді у громадах через створення та підтримку молодіжних рад, розширення освітніх і неформальних можливостей, забезпечення доступу до психологічної допомоги та соціального захисту, активізацію волонтерської та громадської діяльності. Використання партнерських проєктів і коаліцій дозволяє масштабувати успішні практики та підвищувати легітимність адвокаційних вимог.

На основі проведеного дослідження сформульовано низку рекомендацій щодо підвищення ефективності адвокаційних стратегій НУО. До них належать: розвиток аналітичної та дослідницької складової; активне впровадження цифрових інструментів для комунікацій і збору даних; підвищення інституційної спроможності організацій; системна оцінка впливу адвокаційних кампаній; активне партнерство на національному та

міжнародному рівнях; використання міжнародних стандартів і передового досвіду; розвиток освітніх та комунікаційних програм для молоді; формування довгострокових стратегічних планів адвокаційної діяльності та забезпечення гнучкої адаптації до кризових умов.

Отже, адвокаційна діяльність НУО в Україні є стратегічно важливим чинником реалізації прав молоді, розвитку молодіжної політики та активної громадянської участі. Поєднання системного підходу, аналітичної роботи, практичних інструментів, партнерських взаємодій і здатності до адаптації створює умови для сталого впливу на державні та регіональні програми, підвищує ефективність реалізації прав молоді та зміцнює механізми соціальної інтеграції та підтримки молоді на всіх рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адвокація для молодіжних рад : посібник. Хмарочос. Київ : Британська Рада в Україні, 2021. 40 с. URL: https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/advocacy_for_youth_councils_manual.pdf (дата звернення:13.01.2026).

2. Алгоритм організації та проведення успішної адвокаційної кампанії із представництва інтересів: Марина Лехолетова, Тетяна Лях, Тетяна Спіріна URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/41198 (дата звернення: 11.01.2026).

3. Асоціація молодіжних центрів України. Приєднатися до асоціації. URL: https://youthcenters.net.ua/join/ (дата звернення: 09.05.2026).

4. Білгород-Дністровська міська територіальна громада. Представники Молодіжної ради пройшли навчання з адвокації молодіжної політики. БДМТГ. URL: https://bdmr.gov.ua/news/171394-predstavniki-molodiznoyi-radi-proisli-navcannia-z-advokaciyi-molodiznoyi-politiki (дата звернення:13.01.2026).

5. Єрмоленко І.В. Роль молоді у формуванні молодіжної політики в Україні: виклики та можливості. *Вісник НТУУ «КПІ»: Політологія. Соціологія. Право*. 2023 URL: https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/280796 (дата звернення:13.01.2026).

6. Іваній О. Становлення політико-правової активності молоді в Україні. *Консенсус*. 2023. URL: https://konsensus.net.ua/index.php/konsensus/article/view/65 (дата звернення:13.01.2026).

7. Інструментарій адвокації у сфері захисту : посібник. Глобальний кластер із питань захисту. 2025. 100 с. URL: https://globalprotectioncluster.org/sites/default/files/2025-08/protection_advocacy_toolkit_ukr.pdf (дата звернення:13.01.2026).

8. Інструменти соціальної адвокації прав та інтересів вразливих груп населення URL:

https://www.researchgate.net/publication/363264022_Instrumenti_socialnoi_advokacii_prav_ta_interesiv_vrazlivih_grup_naselenna (дата звернення: 11.01.2026).

9. Лук'янець, Т. В. Особливості адвокаційних кампаній захисту прав молоді під час воєнного стану : кваліфікаційна робота. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2021. 48 с. URL: https://studbase.kubg.edu.ua/article/8779 (дата звернення: 13.01.2026).

10. Міністерство молоді та спорту України. Адвокація для майбутнього: на Київщині відбувся спеціалізований тренінг програми «Молодіжний працівник». ММСП України. URL: https://mms.gov.ua/news/advokatsiia-dlia-maibutnoho-na-kyivshchyni-vidbuvsia-spetsializovanyi-treninh-prohramy-molodizhnyi-pratsivnyk (дата звернення:13.01.2026).

11. Міністерство молоді та спорту України. *Адвокація молодіжної політики: всеукраїнський тренінг*. Київ, 2025 URL: https://mms.gov.ua/news/advokatsiia-dlia-maibutnoho-na-kyivshchyni-vidbuvsia-spetsializovanyi-treninh-prohramy-molodizhnyi-pratsivnyk (дата звернення:11.01.2026).

12. Міністерство молоді та спорту України. Відкрито набір на Всеукраїнський спеціалізований тренінг «Адвокація молодіжної політики в громаді». ММСП України. URL: https://mms.gov.ua/events/vidkryto-nabir-na-vseukrainskyi-spetsializovanyi-treninh-advokatsiia-molodizhnoi-polityky-v-hromadi (дата звернення:13.01.2026).

13. Молодіжний центр «Молодіжний працівник». *Спеціалізований тренінг з адвокації молодіжної політики*. URL: https://www.youth-worker.org.ua/pro_treningi (дата звернення:11.01.2026).

14. Мосейко, А. В. *Залучення молоді до розбудови миру: міжнародний досвід та українські практики*. *Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право*. 2025. URL: https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/337620 (дата звернення: 11.01.2026).

15. Підготовка майбутніх соціальних працівників до адвокаційної діяльності Марина Лихолетова, Тетяна Лях URL: https://www.civicus.org/images/Ukraine.JointUPRSubmission.UK.pdf (дата звернення: 13.01.2026).

16. Підготовка проекту адвокаційної кампанії: корисні поради від експертів URL: https://www.prostir.ua/?news=pidhotovka-proektu-advokatsijnoji-kampaniji-korysni-porady-vid-ekspertiv (дата звернення: 13.01.2026).

17. Посібник з адвокації прав молоді. уклад. *Посібник з адвокації прав молоді* URL: https://fundraiser.games/uploads/files/materials/17/d237fe941486c909e5f48f55d8f04c75.pdf (дата звернення: 13.01.2026).

18. Рада Європи. Програма «Молодіжна політика, заснована на підходах участі». URL: https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-council-of-europe-launched-a-new-programme-participatory-youth-policy (дата звернення:13.01.2026).

19. Станкевич-Волосянчук О. І. Адвокація як метод впливу : практичний посібник; Міжнародний фонд «Відродження». Ужгород : РМЕО «ЕКОСФЕРА», 2013. 82 с. : іл. https://ekosphera.org/wp-content/uploads/2020/04/advocacy_manual.pdf (дата звернення:13.01.2026).

20. Тренінгова програма “Партнерство та адвокація для молодіжних рад”. URL: https://www.britishcouncil.org.ua/active-citizens/advocacy-2021 (дата звернення:13.01.2026).

21. ЮНІСЕФ *Посібник з адвокації молоді.* UNICEF, 2025 (укр.). URL: https://www.unicef.org/youthledaction/media/1266/file/UNICEF_YouthAdvocacyGuide_UKR.pdf (дата звернення:13.01.2026).

22. Advocacy Toolkit for diaspora actors. Danish Refugee Council, 2021 URL: https://drc.ngo/media/jwrn2plf/advocacy-toolkit-for-diaspora-actors-2.pdf (дата звернення:12.01.2026).

23. Advocating for inclusive youth policies on municipal level. SALTO-Youth Handbook, 2024 URL: https://www.salto-

youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-3777/advocating-inclusive-youth-policies-municipal-level-Handbook.pdf (дата звернення:11.01.2026).

24. Byelov, Д., Bielova, M. *Advocacy as a key institution of civil society: individual and social dimensions of legal assistance*. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2024. № 4. URL: https://journals.uran.ua/journal-vjhr/article/view/314850 (дата звернення: 13.01.2026).

25. Curriculum for Experts – Молодь за демократію в Україні (Council of Europe). (2025) URL: https://rm.coe.int/curiculum-draft-youth-for-democracy-in-ukraine/1680a40ea6 (дата звернення:13.01.2026).

26. Douglas, A. *NGO reflections on putting the youth first*. *Development in Practice*. 2023. URL: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09614524.2023.2213861 (дата звернення:12.01.2026).

27. Exploring the UN's Approach to Youth Empowerment with NGOs – Funds for NGOs, 2024. URL: https://www2.fundsforngos.org/articles/exploring-the-uns-approach-to-youth-empowerment-with-ngos/ (дата звернення:12.01.2026).

28. Kharchenko N. State support of projects of children and youth public organizations during the period of martial law // *Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education*. 2023. URL: https://ojs.ipv.org.ua/index.php/journal/article/view/49 (дата звернення:13.01.2026).

29. Mosora L., Kurus R. Study of youth awareness of the specifics of the implementation of state youth policy in Ukraine. *Coordinates of Public Administration*. 2024 https://kpu-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/29 (дата звернення:13.01.2026).

30. Okushko T. Social partnership of civil society organizations in the context of social change. *Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education*. 2021. URL:

https://ojs.ipv.org.ua/index.php/journal/article/view/116 (дата звернення:13.01.2026).

31. Palagnyuk Y., Faichuk O., Kostieva T., Soloviova A., Say D. Youth engagement in civil society development in Ukraine: problems and solutions. *Public Administration and Regional Development*. 2024 https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/409 (дата звернення:13.01.2026).

32. Towards a rights-based approach to youth programs: Duty-bearers' perspectives. *Children and Youth Services Review*. Vol. 38, 2014 URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S019074091400022X (дата звернення:12.01.2026).

33. UNICEF Ukraine Young People Advisory Board. URL:https://www.unicef.org/ukraine/en/youth-advisory-board (дата звернення:13.01.2026).

34. UNICEF. *Youth Advocacy Guide*. 2019. 48 с. URL: https://www.unicef.org/madagascar/media/2151/file/Youth%20Advocacy%20Guide%20%28ENGLISH%29.pdf (дата звернення: 13.01.2026).

35. United Nations Human Rights Office. *Youth Rights Advocacy Toolkit*. 2023. 64 с. URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/2023-02/Youth-Rights-Advocacy-Toolkit.pdf (дата звернення: 11.01.2026).

36. United Nations. *UN Youth Office Strategic Plan 2025– 2028*. 2025. 72 с. PDF. https://www.un.org/youthaffairs/sites/default/files/2025-06/UN%20Youth%20Office%20Strategic%20Plan%202025-2028_EN.pdf (дата звернення: 13.01.2026).

37. What works to amplify the rights and voices of youth? UNFPA/UNICEF мета-синтез, 2020. URL: https://www.unfpa.org/sites/default/files/admin-resource/Youth_Metasynthesis_Report.pdf (дата звернення:11.01.2026).

38. *Youth Advocacy Guide* UNICEF, 2019 URL: https://www.unicef.org/madagascar/media/2151/file/Youth%20Advocacy%20Guide%20%28ENGLISH%29.pdf (дата звернення:12.01.2026).

39. *Youth Advocacy Guide*. United Nations Children's Fund (UNICEF), 2019. URL: https://www.unicef.org/madagascar/media/2151/file/Youth%20Advocacy%20Guide%20%28ENGLISH%29.pdf (дата звернення:13.01.2026).

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для учасників дослідження

1. Ваш вік:

- 18– 20 років
- 21– 25 років
- 26– 30 років

2. Чи берете Ви участь у діяльності молодіжних центрів або молодіжних організацій?

- Так, постійно
- Іноді
- Ні

3. Наскільки Ви обізнані щодо діяльності Асоціація молодіжних центрів України?

- Добре обізнаний/а
- Частково обізнаний/а
- Не обізнаний/а

4. Які напрями діяльності АМЦУ є для Вас найбільш важливими?

- Захист прав молоді
- Освітні програми
- Волонтерські ініціативи
- Психологічна підтримка
- Молодіжне самоврядування

5. Чи вважаєте Ви, що молодь має достатній вплив на прийняття рішень у громаді?

- Так
- Частково
- Ні

6. Які проблеми молоді є найбільш актуальними сьогодні?

- Безробіття

- Психологічні труднощі
- Недостатня участь у прийнятті рішень
- Обмежений доступ до освіти
- Інше

7. Наскільки ефективними Ви вважаєте адвокаційні кампанії молодіжних НУО?

- Ефективні
- Частково ефективні
- Не ефективні

8. Через які канали молодь найчастіше отримує інформацію про свої права та можливості?

- Instagram
- Telegram
- TikTok
- Сайти організацій
- Тренінги та заходи

9. Які форми молодіжної участі є для Вас найбільш цікавими?

- Тренінги
- Волонтерство
- Молодіжні ради
- Онлайн-проєкти
- Громадські акції

10. Чи потребує молодь більшої психологічної підтримки в умовах воєнного стану?

- Так
- Частково
- Ні

11. Які зміни могли б підвищити ефективність діяльності молодіжних НУО?

12. Чи готові Ви брати участь у майбутніх адвокаційних кампаніях та молодіжних ініціативах?

- Так

- Можливо
- Ні

Додаток Б

SWOT-аналіз діяльності Асоціації молодіжних центрів України

Категорія	Опис
Сильні сторони (S)	Широка регіональна мережа молодіжних центрів; безпосередній контакт із молоддю; досвід реалізації адвокаційних кампаній; партнерство з державними та міжнародними структурами
Слабкі сторони (W)	Залежність від грантового фінансування; нерівномірна спроможність молодіжних центрів у різних громадах; обмежені кадрові ресурси для аналітичної роботи
Можливості (O)	Цифровізація комунікацій; посилення участі молоді у формуванні політики; міжнародна підтримка програм; розвиток міжсекторного партнерства
Загрози (T)	Нестабільність фінансування; ризик формального залучення молоді; зміни пріоритетів державної політики; соціальна вразливість молоді в умовах криз

Призначення: SWOT-аналіз використовується для планування адвокаційних стратегій та оцінки ризиків у діяльності НУО.

Додаток В

Зразок плану моніторингу прав молоді для НУО

Показник	Метод збору даних	Частота	Відповідальний	Очікуваний результат
Кількість активних молодіжних рад	Реєстри місцевих рад	Щоквартально	Керівник НУО	Відстеження розвитку громадянської участі
Доступ до освітніх програм	Опитування, анкети	Щопівроку	Аналітичний відділ	Визначення прогалин у доступі до освіти
Соціальний захист та психологічна підтримка	Інтерв'ю, фокус-групи	Щоквартально	Координатор проектів	Виявлення вразливих категорій молоді
Волонтерська активність	Звіти молодіжних центрів	Щомісяця	Менеджер з волонтерства	Вимірювання рівня залучення молоді